

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2016, Issue 4, Volume 11, Pages 489-512. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 18. 09. 2016 Accepted: 15.11. 2016 Published: 22.11. 2016</p>
---	---

**DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC
PUBLIC INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**

**UNELE ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA
DREPTULUI INTERNAȚIONAL COSMIC (SPAȚIAL) ÎN SECOLUL XXI¹**

**SOME ASPECTS OF EVOLUTION OF
INTERNATIONAL LAW OF OUTER SPACE IN THE XXI CENTURY**

**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ЭВОЛЮЦИИ
МЕЖДУНАРОДНОГО КОСМИЧЕСКОГО ПРАВА В XXI ВЕКЕ**

BURIAN Alexandru* / BURIAN Alexander / БУРИАН Александр

ABSTRACT:

**SOME ASPECTS OF EVOLUTION OF INTERNATIONAL LAW OF OUTER SPACE
IN THE XXI CENTURY**

International space law, being one of the youngest branches of public international law, is under active improvement at this stage. In general, due to the development of economic activities and space tourism, we are seeing reformatting the legal field of space activities.

Private space law, which should give impetus to further development of space activities, appears. International space law should provide an adequate basis for cooperation of the states and their people in the economic use of space, and thus provide a more effective regulation of commercial space activities.

However, the trend of militarization of outer space appears more and more noticeable. It is doubtless a threat to the process of exploration and use of outer space for peaceful purposes and of international security at the global level.

The process of improving international space law is necessary to speed up, both within the UN and its specialized agencies, and bilateral and multilateral agreements and conventions.

Keywords: *space, right, international space law, private space law, space, international law.*

JEL Classification: K33

¹ Articolul a fost perfectat în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.10F al ICJP al AȘM „Redimensionarea politicii externe și interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluției proceselor integraționiste și modificărilor geopolitice a sistemului internațional”. / Статья выполнена в рамках научно-исследовательского проекта Института юридических и политических исследований АН Молдовы 15.817.06.10F «Переосмысление внешней и внутренней политики Республики Молдова с перспективы эволюции интеграционных процессов и геополитических изменений международной системы». / The article is made within the framework of a Research project of the Institute of Legal and Political Studies of the Academy of Sciences of Moldova 15.817.06.10F „Rethinking foreign and domestic policy of the Republic of Moldova from the perspective of the evolution of the integration process and the geopolitical changes in the international system”.

* **BURIAN Alexandru** - Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Director al Institutului de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova (Chișinău, Republica Moldova); Profesor la Universitatea „Alexander Dubcek” din Trencin (Trencin, Republica Slovacă). / **BURIAN Alexander** - Doctor of Juridical Sciences, Professor, Director of The Institute for Strategic Studies of The European University of Moldova, President of the Moldavian Association of International Law (Kishinev, The Republic of Moldova); Professor of the University „Alexander Dubcek” in Trencin (Trencin, The Slovak Republic). / **БУРИАН Александр Дмитриевич** - Доктор юридических наук, профессор, Директор Института стратегических исследований Европейского университета Молдовы, Президент Молдавской Ассоциации международного права (Кишинев, Республика Молдова); Профессор Университета имени Александра Дубчека в Тренчине (Тренчин, Словацкая Республика).

РЕЗЮМЕ:

**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ЭВОЛЮЦИИ
МЕЖДУНАРОДНОГО КОСМИЧЕСКОГО ПРАВА В XXI ВЕКЕ**

Международное космическое право, одно из самых молодых отраслей международного публичного права, на данном этапе находится в процессе активного совершенствования. В связи с развитием экономической деятельности и космического туризма происходит переформатирование правового поля космической деятельности.

Возникает частное космическое право, которое должно дать импульс дальнейшему развитию космической деятельности. Международное космическое право должно предоставлять адекватную основу сотрудничества государств, их лиц в деле экономического использования космического пространства, и, соответственно, обеспечивать более эффективное регулирование коммерческой космической деятельности.

Вместе с тем, все более и более проявляются тенденции милитаризации космического пространства, что представляет несомненную угрозу как процессу исследования и использования космического пространства в мирных целях, так и международной безопасности на глобальном уровне.

Процесс совершенствования международного космического права необходимо форсировать, как в рамках ООН и ее специализированных органов, так и в рамках двусторонних и многосторонних соглашений и конвенций.

Ключевые слова: космос, право, международное космическое право, частное космическое право, космическое пространство, международное право.

JEL Classification: K33**УДК:** 341.229

REZUMAT:

**UNELE ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA
DREPTULUI INTERNAȚIONAL COSMIC (SPAȚIAL) ÎN SECOLUL XXI**

Dreptul internațional cosmic (spațial), una dintre cele mai tinere ramuri ale dreptului internațional public, la moment trece prin etapa de perfecțiune activă. În legătură cu dezvoltarea activităților economice și a turismului spațial evoluiază și domeniul juridic al activităților spațiale.

A apărut dreptul spațial privat, care ar trebui să dea un impuls pentru dezvoltarea în continuare a activităților spațiale. Dreptul internațional spațial ar trebui să ofere o bază adecvată pentru cooperarea statelor și oamenilor de afaceri în utilizarea economică a spațiului, oferind astfel o reglementare mai eficientă a activităților spațiale comerciale.

În același timp, tot mai mult și mai mult se manifestă tendința de militarizare a spațiului cosmic, care este, fără îndoială, o amenințare pentru procesul de explorare și utilizare a spațiului cosmic în scopuri pașnice și a securității internaționale la nivel mondial.

Procesul de îmbunătățire a dreptului internațional spațial este necesar să se accelereze, atât în cadrul ONU și agențiilor sale specializate, precum și prin intermediul acordurilor și convențiilor bilaterale și multilaterale.

Cuvinte-cheie: spațiu; lege; drept internațional spațial; drept spațial privat; spațiul cosmic; drept internațional.

JEL Classification: K33**CZU:** 341.229**1. Noțiuni introductive**

Primele explorări și investigații ale spațiului cosmic, care s-au inițiat la 4 octombrie 1957 prin lansarea primului satelit artificial al Pământului, au evidențiat necesitatea elaborării unor principii și norme juridice, care să reglementeze relațiile dintre state în privința spațiului cosmic și activităților spațiale.

În apariția și dezvoltarea dreptului internațional al spațiului cosmic rolul principal l-a avut O.N.U., în cadrul căreia în 1958 s-a înființat Comitetul pentru utilizarea pașnică a spațiului cosmic, divizat în două subcomitete – Subcomitetul pentru problemele tehnico-

științifice și Subcomitetul pentru problemele juridice.¹

Pe parcursul a mai mult de 30 de ani în cadrul acestui Comitet au fost elaborate principalele acte normative internaționale care au format cadrul legal al Dreptului internațional al spațiului cosmic. Această activitate este reglementată și în legislațiile naționale ale statelor care participă la explorarea și utilizarea cosmosului și a corpurilor cerești.

De menționat, că în literatura de specialitate din domeniul respectiv există unele neînțelegeri și confundări privind terminologia utilizată. Spre exemplu, pentru a specifica denumirea a însăși ramurii de drept internațional public, care reglementează regimul juridic al spațiului respectiv, cât și relațiile dintre subiectele care participă la explorarea și utilizarea cosmosului, unii autori români (D. Popescu, A. Năstase)² folosesc termenul „dreptul spațiului extraatmosferic”, alții (D. Mazilu)³ preferă termenul „dreptul spațial”, terții (G. Geamănu, M.I.Niciu, A. Bolinteanu, I. Diaconu, R. Miga-Beșteliu)⁴ utilizează atât termenul „dreptul spațial” cât și termenii „dreptul cosmic”, „dreptul internațional cosmic” sau „reglementarea juridică a spațiului cosmic”.

În opinia noastră, termenul „dreptul spațiului extraatmosferic” este nereușit pentru a nominaliza ramura respectivă a dreptului internațional public, dat fiind faptul că activitățile spațiale pot fi efectuate atât în spațiul cosmic cât și în afara lui, inclusiv în atmosferă (spre exemplu, zborurile navelor cosmice „Shuttle” și

„Buran”)⁵ și chiar pe Pământ (lansarea obiectelor cosmice și întoarcerea lor), iar problema limitelor reale ale atmosferei este absolut nedeterminată (molecule de aer au fost fixate la distanțe de zeci de mii de kilometri de la globul pământesc)⁶. Deci, unde-i acest spațiu, „extraatmosferic”, și care activități pot fi calificate doar ca „activități extraatmosferice”?

La fel de nereușită este și tentativa de a utiliza termenii „dreptul spațiului ultraterestru”⁷ sau „dreptul aerospațial”⁸ pentru a determina zonele de acțiune a activităților cosmice și a nominaliza ramura respectivă a dreptului internațional. Evident, că *spațiul ultraterestru* include în sine atât *spațiul aerian* cât și *spațiul cosmic*, regimul juridic al cărora este distinct. Cu atât mai mult, că până în prezent nu este rezolvată *problema delimitării spațiului aerian de spațiul cosmic*, chestie care „încurcă ițele” la infinit dat fiind faptul că asupra spațiului aerian se răspândește principiul suveranității naționale a statului, pe când spațiul cosmic nu este supus acestui principiu.

Referitor la termenul „drept spațial” menționăm, că în dreptul internațional public există deja noțiunile de „spații extrateritoriale” și „spații de folosință internațională” care cuprind *spațiul maritim*, *spațiul aerian* și *spațiul cosmic* în sensul utilizării lor în regim de *domeniu public internațional* (în engleză „*international commons*”). Însă, în asemenea caz, utilizând termenul „dreptul spațial” doar în sensul *dreptului internațional al spațiului cosmic* riscăm, totuși, să comitem anumite confundări a noțiunilor de *spațiu* din toate aceste trei domenii distincte ale dreptului internațional public, care, după cum am indicat mai sus, au regimuri juridice diferite.

¹ A se vedea: Жуков Г.П. Космическое право. М.: «Международные отношения», 1966, с. 7-12; Geamănu Grigore. Dreptul internațional contemporan. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1965, p. 380-397.

² Popescu Dumitra, Năstase Adrian. Drept internațional public. București: Șansa, 1997, p. 183-192.

³ Mazilu Dumitru. Dreptul internațional public. Vol. I. București: ALL, 2001, p. 502-503.

⁴ Marțian I. Niciu. Drept internațional public. Vol. II. Ediția a II-a (revizuită și completată). Iași: Editura Fundației „Chemarea”, 1996, p. 113-125; Bolinteanu Alexandru, Năstase Adrian, Aurescu Bogdan. Drept internațional contemporan. București: Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 2000. 2000, p. 248-253; Diaconu Ion. Curs de drept internațional public. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Casa de Editură și Presă „Șansa”, 1995, p. 139-141; Miga-Beșteliu Raluca. Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public. București: ALL, 1997, p. 253-260.

⁵ Бурьян А.Д. Проблема толкования действующих принципов и норм международного права, ограничивающих военное использование космоса. В: «Труды X научных чтений по космонавтике, посвященных памяти выдающихся советских ученых - пионеров освоения космического пространства (28-31 января 1986 г.). Проблемы космического права» / Отв. ред. В.С.Верещетин, Г.П.Жуков. Москва: ИИЕТ АН СССР, 1986, с. 41-58.

⁶ Жуков Г.П. Космическое право. М.: «Международные отношения», 1966, с. 8-14.

⁷ A se vedea: Williams Silvia Maureen. Derecho Internacional Contemporaneo: La utilizacion del Espacio Ultraterrestre. Buenos Aires: Abeledo-Perrot, 1990. 254 p.

⁸ A se vedea: Mateesco-Matte N. Aerospace Law. Toronto: Butterworths, 1977. 501 p.

Pe de altă parte, credem că este o cale incorectă de a utiliza termene traduse *mot a mot* din franceză, spre exemplu, „droit de l'espace” și „droit de l'espace extraatmosphérique”, cu atât mai mult că francezii utilizează în paralel și termenul „droit international cosmique”.⁹

În afară de aceasta, luând în considerație faptul că pioneri ai activităților cosmice au fost rușii și americanii, dar nu francezii, terminologia cea mai corectă este utilizată în limbile rusă și engleză, francezii utilizând doar termeni traduși din aceste limbi, și, pare-se, nu totdeauna atât de reușit.

În engleză, pentru a se evita aceste posibile confundări și inexactități, nu se utilizează termenul „law of space”, ci „law of outer space” („dreptul extraspațiului” sau „dreptul unui alt spațiu”, distinct de noțiunea de *spațiu* la general și, bineînțeles, de cel al *spațiului aerian*). Acest moment indică clar și fără echivoc, că termenul menționat se referă doar la spațiul cosmic.¹⁰

La fel se procedează și în rusă, care utilizează termenul concret — „международное космическое право” („dreptul internațional cosmic”), evitând astfel explicațiile inutile pentru a preciza despre ce spațiu sau ce domeniu de reglementare juridică este vorba.¹¹

Posibil, că ar fi binevenit să introducem și noi în uzanță un termen mai concret și mai bine conturat, care ar defini prin însăși denumirea sa atât limitele spațiale ale cosmosului și ale corpurilor cerești cât și a activităților cosmice propriu zise și a relațiilor dintre subiectele care participă la ele. În viziunea noastră acest termen ar putea fi „dreptul internațional al spațiului cosmic” sau „dreptul internațional cosmic”.

2. Regimul de drept al spațiului cosmic

2.1 Definiția, subiectele și izvoarele dreptului internațional cosmic

Dreptul internațional cosmic este o ramură a dreptului internațional public și constituie un ansamblul de norme juridice și principii de drept destinate reglementării relațiilor dintre subiectele sale, relații care iau naștere ca urmare a explorării

și folosirii spațiului cosmic și a corpurilor cerești, și determinării regimului juridic al însăși spațiului cosmic propriu zis unde au loc aceste relații.¹²

Subiectele dreptului internațional cosmic sunt, în general, cele ale dreptului internațional public, cu excepția poporului care luptă pentru independență. Principalul subiect este *statul*, care este nu numai principalul purtător de drepturi și obligații, ci și creatorul și apărătorul dreptului internațional.

Subiecte ale dreptului internațional cosmic sunt și *organizațiile internaționale guvernamentale*, care desfășoară activități spațiale. Ele sunt subiecte derivate și limitate. Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în materia de exploatare și utilizare a spațiului cosmic, inclusiv al Lunii și altor corpuri cerești, din 27 ianuarie 1967 precizează că statele sunt competente să rezolve probleme practice ivite în legătură cu activitățile spațiale ale organizațiilor internaționale (art. XIII, pct. 2) și ele răspund pentru activitatea acestor organizații.

Un alt subiect al dreptului internațional cosmic este *omenirea (umanitatea)*, în întregul ei. Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 stipulează că activitatea spațială trebuie desfășurată spre binele și în interesul tuturor țărilor, iar spațiul cosmic și corpurile cerești sunt „patrimoniul comun al umanității” (art. I, pct. 1). Omenirea (umanitatea) apare în dreptul internațional cosmic numai ca subiect de drepturi, și nu ca participant la raporturi juridice concrete.

Izvoarele dreptului internațional cosmic sunt, în general, cele ale dreptului internațional public.¹³ Principalul izvor este tratatul internațional. Un loc deosebit îl ocupă în dezvoltarea dreptului internațional al spațiului cosmic tratatele multilaterale, care consacră normele de bază ale dreptului internațional cosmic și care se aplică atât statelor, cât și organizațiilor internaționale.

Principalele tratate internaționale multilaterale ale dreptului internațional cosmic sunt:

— „Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în materia de exploatare și utilizare a spațiului cosmic, inclusiv al Lunii și altor corpuri cerești”, din 27 ianuarie 1967 (în vigoare din 10 octombrie 1967, denumit

⁹ A se vedea: Mateesco-Matte N. Op. Cit.; Marcoff Marco G. Traite de Droit international public de l'espace. Fribourg: Edition Universitaire, 1973; Quadri R. Droit international cosmique. Recueil des Cours. Paris, 1960.

¹⁰ Christol Carl Q. The Modern International Law of Outer Space. New York: Pergamon Press, 1982. xiii + 932 p.; Zhukov G., Kolosov Y. International Space Law. New York: Praeger, 1984. xiv + 224 p.

¹¹ A se vedea: Международное космическое право. Учебник./Отв. ред. А.С. Пирадов, М.: «Международные отношения», 1985. 205 с.

¹² A se vedea: Andronovici Constantin. Dreptul internațional și cosmosul. Iași: Edit. Junimea, 1981. 173 p.

¹³ A se vedea: Международное космическое право. Учебник./Отв. ред. Г.П. Жуков, М.: «Международные отношения», 1999. 360 с.

pe scurt „Tratatul cu privire la spațiul cosmic” din 1967)¹⁴;

— „Acordul cu privire la salvarea astronautilor, reîntoarcerea lor și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic”, din 22 aprilie 1968 (In vigoare din 3 decembrie 1968, denumit pe scurt – „Acordul cu privire la salvarea astronautilor din 1968”)¹⁵;

— „Convenția cu privire la răspunderea internațională pentru daunele provocate de obiectele spațiale”, din 29 martie 1972 (în vigoare din 1 septembrie 1972, denumită pe scurt – „Convenția cu privire la răspunderea internațională din 1972”)¹⁶;

— „Convenția asupra înregistrării obiectelor lansate în spațiul cosmic”, din 14 ianuarie 1975 (în vigoare din 15 septembrie 1975, denumită pe scurt – „Convenția cu privire la înregistrarea obiectelor cosmice din 1975”)¹⁷;

— „Acordul cu privire la guvernarea activităților statelor pe Lună și celelalte corpuri cerești”, din 18 decembrie 1979 (în vigoare din 11 iulie 1984, denumit pe scurt – „Acordul cu privire la activitatea pe Lună și celelalte corpuri cerești din 1979”)¹⁸.

¹⁴ Textul Tratatului vezi: Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line]: <http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space1.html> (Visited on: 25.04.2016).

¹⁵ Textul Acordului vezi: Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astonauts_rescue.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

¹⁶ Textul Convenției vezi: Convenția cu privire la răspunderea internațională pentru daunele provocate de obiectele spațiale din 29 martie 1972. [On-line]: <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat la: 15.05.2016).

¹⁷ Textul Convenției vezi: Конвенция о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство. Принята резолюцией 3235 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 ноября 1974 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/objects_registration.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

¹⁸ Textul Convenției vezi: Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/moon_agreement.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

Statele au încheiat și alte tratate internaționale cu caracter special, prin care se reglementează fie anumite activități spațiale concrete (de exemplu: telecomunicațiile spațiale), fie au fost create organizații internaționale pentru activitatea spațială (de exemplu: „Convenția pentru înființarea Agenției Spațiale Europene” adoptată la Paris, la 30 mai 1975). De asemenea, au fost încheiate și tratate bilaterale de colaborare în activitatea spațială.

Un alt izvor al dreptului internațional al spațiului cosmic este cutuma internațională, care, în anumite condiții, îndeplinește un rol secundar în sistemul izvoarelor acestui drept.

Un rol special în spectrul izvoarelor de drept îl au rezoluțiile Adunării Generale a O.N.U. Ele sunt izvoare secundare ale dreptului internațional cosmic.

Dreptul internațional cosmic prezintă și anumite particularități. De la început, el a avut un pronunțat caracter de universalitate, fiind aplicabil tuturor statelor și celorlalte subiecte ale sale.

O altă particularitate a sa este caracterul său profund umanist și pașnic. De la bun început, chiar de la perioada inițială, dreptul internațional cosmic s-a constituit, fără echivoc, ca un drept al păcii și colaborării internaționale, în folosul întregii omeniri.

De menționat, că dreptul internațional cosmic este un domeniu original și autonom în cadrul dreptului internațional public. El nu este o simplă „extindere mecanică” a principiilor, normelor și instituțiilor dreptului internațional public asupra activității cosmice. El s-a dezvoltat ca un drept original, ceea ce îi conferă și autonomia pe care o are.

2.2. Principiile de bază ale dreptului internațional cosmic

Principiile de bază ale dreptului internațional cosmic au fost consacrate și reglementate în Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967.¹⁹ Ele stau la baza regimului juridic al activității spațiale a statelor și organizațiilor internaționale, cât și a spațiului cosmic și al corpurilor cerești. Acest principii are un caracter imperativ și este criteriul principal al legalității activității cosmice și spațiale.

Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 s-a limitat doar la enunțarea acestor principii. El

¹⁹ A se vedea: Международное космическое право. Учебник./Отв. ред. А.С. Пирадов. М.: «Международные отношения», 1985. 205 с.

nu a precizat conținutul lor și nu definește anumite noțiuni de bază ale dreptului cosmic, importante pentru interpretarea și aplicarea corectă a principiilor de bază. Astfel, nu sunt definite în Tratat noțiunile de activitate cosmică (spațială), delimitarea spațiului cosmic de spațiul aerian, delimitarea obiectelor cosmice (spațiale) civile de cele militare etc.

Aspectul general și lacunar al reglementărilor din Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 a fost recunoscut de Adunarea Generală a O.N.U. care a cerut elaborarea și adoptarea de noi tratate privind activitățile cosmice și spațiale, care să concretizeze prevederile Tratatului menționat și să-l completeze.

Principiile de bază ale dreptului internațional cosmic sunt :

a) *Principiul folosirii cosmosului (a spațiului cosmic și a corpurilor cerești) exclusiv în scopuri pașnice.* El este prevăzut în mai multe articole ale Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967. Astfel, articolul III al Tratatului stabilește obligația statelor de a desfășura activități cosmice (spațiale) în interesul menținerii păcii, iar în articolul IX se proclamă „explorarea și folosirea pașnică a spațiului cosmic, inclusiv al Lunei și celorlalte corpuri cerești”. Acest principiu este reafirmat și în alte tratate de drept cosmic, cât și în rezoluțiile Adunării Generale a O.N.U. (Spre exemplu, rezoluția intitulată „Folosirea spațiului cosmic în scopuri exclusiv pașnice, în folosul umanității”, din anul 1983. În ea se prevede: „Adunarea Generală declară că excluderea spațiului cosmic din domeniul cursei înarmărilor trebuie să devină o normă obligatorie...”.)

b) *Principiul explorării și folosirii cosmosului spre binele și în interesul tuturor țărilor, al întregii omeniri.* Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 stipulează: „Explorarea și folosirea spațiului cosmic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești, trebuie făcute spre binele și în interesul tuturor țărilor, indiferent de gradul lor de dezvoltare economică sau științifică” (art. I).

Din acest principiu rezultă obligația statelor de a se asigura că de rezultatele activității cosmice vor beneficia toate țările și popoarele. Realizarea acestui principiu implică o colaborare cât mai strânsă între state în activitatea lor spațială, colaborare care trebuie să îmbrace o formă instituționalizată, printr-o organizație internațională cu caracter de universalitate și cu competențele precise, în acest domeniu.

c) *Principiul libertății de explorare și folosire a cosmosului (a spațiului cosmic și a corpurilor cerești) de către toate statele (principiul libertății cosmosului).* Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 îl formulează astfel: „Spațiul cosmic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești, poate fi explorat și folosit în mod liber de către toate statele, fără nici o discriminare, în condiții de egalitate și în conformitate cu dreptul internațional, toate regiunile corpurilor cerești trebuie să fie liber accesibile (art. I, al. 2). Din acest principiu decurg următoarele drepturi pentru state și organizațiile internaționale: dreptul de a desfășura activități pașnice în cosmos; dreptul lor de acces, în condiții de egalitate, în spațiul cosmic și pe corpurile cerești, dreptul lor la libera explorare și folosire a cosmosului; dreptul tuturor țărilor de a avea acces la rezultatele activității științifice spațiale; libertatea de acces la instalațiile, stațiile, și vehiculele spațiale ale altor state, de pe corpurile cerești.

Exercitarea acestui drept de acces la stațiile sau instalațiile spațiale ale altui stat, de pe corpurile cerești, este condiționată de notificarea prealabilă a vizitei statului care este proprietarul obiectului spațial respectiv, iar vizita nu trebuie să stânjenească activitatea obiectului respectiv. La baza acestor vizite stă principiul reciprocității (art. XII).

d) *Principiul neadmiterii apropiatunii cosmosului.* Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 prevede că spațiul cosmic și corpurile cerești nu pot face obiectul apropiatunii naționale din partea statelor, prin proclamarea suveranității lor, prin folosință, sau prin alt mijloc (art. II). Acest principiu instituie interdicția și, totodată, obligația pentru state să nu-și extindă suveranitatea lor asupra spațiului cosmic și corpurile cerești (sau asupra unor zone ale lor). De asemenea, se interzice oricărei altei entități (persoană fizică sau juridică) de a pretinde drepturi de proprietate sau suveranitate în cosmos, cu excepția omenirii.

Din actualele reglementări ale dreptului internațional cosmic rezultă că omenirea are față de spațiul cosmic și corpurile cerești doar un drept real de folosință, în temeiul căruia ea poate folosi cosmosul în propriul ei interes, ca patrimoniul ei comun²⁰.

Principiile libertății cosmosului, al neapropriatunii naționale a spațiului cosmic și a

²⁰ A se vedea: Zhukov G., Kolosov Y. *Op. Cit.*

corpurilor cerești, ca și principiul folosirii cosmosului numai în scopuri pașnice și în folosul tuturor țărilor determină un regim juridic internațional al cosmosului, deosebit calitativ de regimul juridic al spațiului aerian al statelor. Datorită acestei situații a apărut și s-a impus chestiunea delimitării celor două spații.

Problema delimitării celor două spații este una dintre chestiunile care se discută de mai mult timp, în doctrina de drept cosmic, ca și în cadrul lucrărilor Subcomitetului juridic al Comitetului O.N.U. pentru folosirea spațiului cosmic în scopuri pașnice.

Dezbaterea referitoare la această problemă are caracter controversat, ceea ce a dus la conturarea a două poziții principale. Una este cea a „*teoriei spațiale*”, care susține necesitatea stabilirii unei „frontiere”, de natură convențională și artificială, între cele două spații. Se propune ca această frontieră să se situeze la o înălțime între 100 — 110 de km., limita aproximativă a zonei de atracție a Pământului care influențează asupra modalităților de utilizare a aparatelor cosmice. Prin *frontiera convențională* menționată, s-ar stabili de unde începe spațiul cosmic și se aplică dreptul internațional cosmic.

A doua poziție este „*teoria funcțională*”, care consideră că nu este neapărat nevoie de a delimita cele două spații, aerian și cosmic, ci de a determina regimul juridic al activităților concrete în dependență de funcțiile aparatului (obiectului) de zbor. Apariția însă a aparatelor cosmice de tipul „Shuttle” și „Buran”, care funcționează atât în spațiul cosmic cât și în spațiul aerian, au pus punctul pe „i” în discuție, revenind la prioritatea primei poziții bazate pe principiul trasării frontierei convenționale.

e) *Principiul păstrării jurisdicției și proprietății statului de lansare asupra obiectelor cosmice și a echipajelor lor.* Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 precizează: „Statul — parte în a cărui registru este înscris obiectul lansat în spațiul cosmic va păstra jurisdicția și controlul asupra unui asemenea obiect și asupra personalului lui, cât timp este în spațiul cosmic sau pe un corp ceresc” (art. VIII). Aceste drepturi ale statului de lansare se exercită și în cazul unui accident sau aterizare forțată a obiectului spațial, în alt loc decât unde era așteptat.

Pentru ca un stat să-și exercite dreptul de proprietate și jurisdicția asupra unui obiect spațial este necesar ca obiectul respectiv să fie înregistrat în registrul aceluia stat. Convenția cu privire la

înregistrarea obiectelor cosmice din 1975, stabilește obligația statelor, care desfășoară activitate spațială, de a înmatricula obiectele cosmice lansate de ele în registrul lor național („înmatricularea națională”), precum și în registrul Secretarului general al O.N.U. („înmatricularea internațională”).

f) *Principiul cooperării internaționale în activitatea cosmică,* în preambulul Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967 se arată că „lărgirea cooperării internaționale, atât în ce privește aspectele științifice, precum și cele juridice ale explorării și folosirii spațiului cosmic în scopuri pașnice „va contribui la dezvoltarea înțelegerii mutuale și la consolidarea relațiilor de prietenie dintre state și popoare” (al. 5 și 6). De asemenea, Tratatul stipulează obligația statelor de a facilita și încuraja cooperarea internațională în domeniul cercetărilor științifice din cosmos (art. I, pct. 3).

Tratatul mai cere statelor ca în activitatea lor spațială să ia în considerare „interesele corespunzătoare ale tuturor celorlalte state părți la tratat” (art. IX), și să facă schimb de informații între ele, care să fie comunicate prin intermediul Secretarului general al O.N.U. publicului și comunității științifice internaționale (art. XI).

g) *Principiul interzicerii contaminării cosmosului și de a produce schimbări nocive în mediul terestru.* Statele sunt datoare ca în activitatea lor cosmică să evite contaminarea dăunătoare a spațiului cosmic și a corpurilor cerești, precum și schimbările nocive în mediul terestru, ca urmare a introducerii de substanțe extraterestre (art. IX).

h) *Principiul răspunderii internaționale a statelor pentru întreaga activitate spațială.* Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 precizează că statele poartă responsabilitatea internațională pentru activitățile naționale în cosmos, indiferent dacă ele sunt desfășurate de organe guvernamentale sau neguvernamentale (art. VI). Statul care lansează un obiect cosmic sau asigură lansarea lui, sau statul pe a cărui teritoriu sau instalații a fost lansat obiectul poartă răspunderea internațională pentru daunele provocate de acel obiect sau elemente componente ale sale, pe pământ, în atmosferă sau în cosmos (art. VII).

i) *Principiul considerării astronauților ca trimiși ai omenirii.* Din acest principiu rezultă obligația principală pentru state de a proteja și ajuta astronauții, în caz că se află în primejdie, au

aterizat forțat pe teritoriul altui stat decât cel de lansare, sau au amerizat forțat în altă zonă a oceanului, decât unde erau așteptați.

2.3. Statutul astronautilor, salvarea și reîntoarcerea lor și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic

Potrivit *Tratatului cu privire la spațiul cosmic* din 1967 (art. V), astronautii trebuie considerați ca trimiși ai omenirii în spațiul cosmic, iar statele sunt obligate să le acorde asistență și protecție în caz de accident, de pericol sau de aterizare forțată pe teritoriul unui alt stat sau de amerizare în marea liberă.²¹

Salvarea astronautilor și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic sunt reglementate prin *Acordul cu privire la salvarea astronautilor* din 1968.²² El este primul tratat internațional prin care s-a urmărit dezvoltarea și precizarea unor prevederi ale *Tratatului cu privire la spațiul cosmic* din 1967, în special prevederile cuprinse în articolele V, al. I și VIII.

Acordul cu privire la salvarea astronautilor din 1968 stabilește obligațiile care revin statelor părți referitoare la salvarea astronautilor, reîntoarcerea lor și restituirea obiectelor cosmice.

Referitor la *salvarea astronautilor și reîntoarcerea lor la statul de lansare*, acordul stabilește trei categorii de obligații. Prima o constituie obligația de informare a statului de lansare și a Secretariatului general al O.N.U. despre echipajul aflat în pericol. A doua obligație este cea de salvare a astronautilor. Îndeplinirea ei depinde de situația dacă ei au ajuns pe teritoriul unui stat sau într-un spațiu nesupus jurisdicției vreunui stat.

Dacă astronautii au ajuns pe teritoriul unui stat, altul decât cel de lansare a lor, statul respectiv trebuie să le acorde tot ajutorul posibil și să informeze statul de lansare (autoritatea de lansare) și pe Secretarul general al O.N.U. despre măsurile luate (art. 2). La acțiunea de salvare a astronautilor poate participa și statul de lansare,

sub conducerea statului pe a cărui teritoriu au ajuns astronautii.

În cazul când astronautii au ajuns într-un loc nesupus jurisdicției vreunui stat, toate statele, care pot să le acorde ajutor, trebuie să acționeze și să informeze despre acțiunile lor statul de lansare a astronautilor și pe Secretarul general al O.N.U.

A treia obligație care revine statelor părți la acord este să asigure reîntoarcerea astronautilor la statul de lansare. Acordul precizează că reîntoarcerea astronautilor trebuie făcută imediat și în condiții de securitate pentru ei (art. 4).

Referitor la *recuperarea și restituirea obiectelor spațiale sau a unor elemente ale lor*, acordul stabilește tot trei obligații principale, care revin statelor părți.

Prima obligație este de informare a statului de lansare a obiectului spațial și a Secretarului general al O.N.U. (art. 5). A doua obligație este de recuperare a obiectului spațial. Pentru realizarea ei, statul de lansare a obiectului spațial trebuie să comunice statului care îl deține date pentru identificarea faptului că îi aparține acel obiect (art. 5). A treia obligație este de restituire a obiectului spațial. Cheltuielile de recuperare sunt suportate de statul care a lansat acel obiect spațial.

Restituirea obiectelor spațiale se face numai la cererea statului de lansare a obiectului, în cazul când obiectul spațial prezintă un pericol deosebit (de exemplu are la bord o sursă de energie nucleară). La acțiunea de recuperare a obiectului cosmic trebuie să participe și statul de lansare, pentru, eliminarea pericolului (art. 5, al. 4).

2.4. Răspunderea internațională pentru daune cauzate de obiecte lansate în spațiul cosmic

Din principiul jurisdicției și controlului statului de lansare rezultă și principiul răspunderii. În acest sens, *Tratatul cu privire la spațiul cosmic* din 1967 prevede, în art. VII, că statele sunt responsabile pe plan internațional pentru daune cauzate unui alt stat sau persoanelor fizice sau juridice, de obiecte lansate în spațiul cosmic de ele sau de părțile lor componente, indiferent dacă aceste daune se produc pe pământ, în aer sau în spațiul cosmic.²³

Convenția cu privire la răspunderea internațională din 1972 stabilește reglementări detaliate privind răspunderea pentru daune cauzate de obiectele lansate în spațiul cosmic.

²¹ A se vedea: Верещетин В.С. Международное сотрудничество в космосе. Правовые вопросы. М.: «Наука», 1977. 263 с.; Bauza Araujo A. Principios de Derecho Espacial. Montevideo: Distribuidor exclusivo Editorial Librería Jurídica A.M. Fernández, 1977. 127 p.

²² Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astonauts_rescue.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

²³ Popescu Dumitra. Răspunderea internațională în domeniul dreptului extraatmosferic. În: Studii de drept românesc. 1996, nr. 3, p. 217-224.

Menționăm îndeosebi faptul că prin convenție se introduce răspunderea obiectivă absolută a statului de lansare pentru daunele cauzate de obiectul său spațial la sol sau aeronavelor în zbor și răspunderea bazată pe culpă pentru daunele cauzate în orice alt loc decât la sol unui obiect spațial al unui stat de lansare sau persoanelor ori bunurilor aflate la bordul unui obiect spațial de către un obiect spațial al unui alt stat de lansare.²⁴

În legătură cu problema răspunderii pentru daune cauzate pe teritoriul altui stat, menționăm cazul satelitului sovietic „Cosmos — 954”, care, în 1978 s-a dezintegrat în spațiu și unele părți (resturi radioactive) ale acestuia au căzut pe teritoriul Canadei. Cazul a fost soluționat pe cale amiabilă, în cadrul diplomatic și fosta URSS a plătit compensații Canadei în valoare de 3 milioane dolari canadieni pentru pagubele cauzate în legătură cu investigațiile pentru găsirea resturilor satelitului, precum și pentru decontaminarea zonei.

De menționat, că conținutul negocierilor canadiano-sovietice pentru soluționarea acestui caz nu au fost date publicității, însă în literatura de specialitate discuțiile cu privire la accidentul provocat de „Cosmos — 954” s-au axat la două probleme: 1) dacă daunele cauzate, întrucât erau provocate de resturi radioactive, cad sau nu sub incidența art. 1 din Convenția privind răspunderea pentru daune cauzate de obiecte spațiale; 2) dacă acest caz a fost soluționat pe baza Convenției privind răspunderea sau și a Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967 ori pe baza principiilor generale de drept internațional. Pentru ambele probleme s-au emis opinii atât negative cât și pozitive. Una dintre opiniile pozitive afirmă că nu poate să existe nici un dubiu asupra aplicabilității Convenției la soluționarea incidentului soviet o-canadian.

De altfel, incidente sau accidente s-au mai produs de-a lungul timpului, de exemplu, în octombrie 1995, o rachetă americană cu un satelit la bord a explodat la 45 de secunde de la lansarea de pe rampa NASA de la Wallops Island (Virginia), fără a produce victime, după cum au anunțat autoritățile americane, și fără a afecta teritoriul unui alt stat. În februarie 1996, la 20 de secunde după lansare, racheta chinezească de tip

„Long March 3B” a explodat și s-a prăbușit. Autoritățile chineze nu au furnizat date, privind posibilele victime sau pagube.

2.5. Principiile privind teledetecția prin sateliți

Teledetecția (*remote sensing*) este o metodă prin care se poate determina natura și starea resurselor naturale, elementelor naturale și elementelor mediului înconjurător al pământului prin observații și măsurători făcute de pe obiecte lansate în spațiul cosmic.²⁵

Comitetul special al O.N.U pentru utilizarea pașnică a spațiului cosmic (COPOUS) a creat, în 1971, un grup de lucru special destinația căruia era de a perfecta cadrul juridic al teledetecției prin sateliți.

După lungi dezbateri, Subcomitetul juridic al COPOUS a elaborat 15 principii privind teledetecția, adoptate de Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția nr .14/65 din 11 decembrie 1986.

Cea mai importantă problemă în acest context este cea a rolului suveranității. Teledetecția se efectuează prin sateliții unui stat cu o tehnologie avansată asupra teritoriilor altor state care n-au posibilități să o efectueze și constă în stabilirea bogățiilor subsolului acelor state²⁶.

Principiul I a enunțat ca scopuri ale teledetecției îmbunătățirea folosirii resurselor naturale, utilizării pământurilor și protecției mediului. Principiul XIII obligă statul senzor să accepte consultații cu statul supus teledetecției, să înlesnească posibilitățile pentru participare și să sporească beneficiile comune.

Ca o reglementare generală, principiul XII a căutat să găsească o convergență între drepturile suverane ale statului pentru care s-a efectuat teledetecția și suveranitatea statului care o execută. Acest principiu recunoaște dreptul statului ce efectuează teledetecția de a culege informațiile respective și acordă statului pe

²⁴ A se vedea: Cocca A.A. Consolidación del derecho espacial; contribución del pensamiento argentino a la codificación del espacio. Buenos Aires: Editorial Astrea de R. Depalma, 1971. xv + 398 p.; Ferrer M.A. Derecho Espacial. Buenos Aires: Plus Ultra, 1976.

²⁵ Бурьян А. Д. Международно-правовые аспекты борьбы Советского Союза против гонки вооружений в космическом пространстве: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.10 - Международное право /А. Д. Бурьян; Науч. рук. В. С. Верещетин; Академия наук СССР. Институт государства и права. М., 1987. 27 с. [On-line]: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=51872> (Vizitat la: 15.05.2016).

²⁶ A se vedea: The Declaration of Bogota, 1976. [On-line]: http://www.root.ps/download/ASM/dec_bogota.pdf (Vizitat la: 17.05.2016).

teritoriul căruia s-a efectuat teledetecția accesul la informațiile obținute, afirmând dreptul suveran al aceluia stat asupra acestor informații.

Nevoile țărilor în curs de dezvoltare au fost afirmate expres în principiile II, IX și XII. Potrivit principiului XII, toate statele, indiferent dacă sunt în curs de dezvoltare sau avansate trebuie să aibă acces la produsul teledetecției, pe o bază nediscriminatorie și în condiții rezonabile de plată.

Se prevede astfel că statul supus teledetecției va avea acces la informația analizată privind teritoriul sub jurisdicția sa, informație aflată în posesia oricărui stat care participă, la activități de teledetecție, în condițiile egale, luând în mod special în considerare nevoile și interesele țărilor în curs de dezvoltare.

În același sens, nevoile speciale ale țărilor în curs de dezvoltare au fost afirmate expres în principiile II, IX, XV, iar statele ce efectuează teledetecția și-au asumat obligația să nu facă discriminări pe motive legate de condițiile de dezvoltare economică, socială, științifică și tehnologică ale statelor respective. Toate statele în curs de dezvoltare sau avansate urmează să aibă acces la rezultatul teledetecției pe o bază nediscriminatorie și în condiții rezonabile în ceea ce privește costurile.

În esență s-a căzut de acord ca suveranitatea națională să fie aplicată în așa fel încât să faciliteze cooperarea internațională și să contribuie la atingerea scopurilor comunității mondiale.

3. Regimul juridic al corpurilor cerești

În Acordul cu privire la activitatea pe Lună și celelalte corpuri cerești din 1979²⁷ se concretizează și se dezvoltă unele prevederi ale Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967 și se contribuie la dezvoltarea dreptului internațional al spațiului cosmic.²⁸

Acordul din 1979 se aplică, în primul rând, Lunii, dar și celorlalte corpuri cerești din interiorul sistemului nostru solar, cu excepția Pământului. De asemenea, el nu se aplică materiei extraterestre care ajunge pe suprafața

Pământului prin mijloace naturale (art. 1, pct. 1 și 3).

Acordul reafirmă că toate activitățile statelor pe Lună și celelalte corpuri cerești trebuie să se facă „în interesul păcii și securității internaționale și pentru încurajarea cooperății internaționale, cu luarea în considerare a intereselor respective ale tuturor statelor părți” (art. 2).

Acordul din 1979 aduce elemente noi în precizarea principiului folosirii cosmosului numai în scopuri pașnice, precizând că el implică nefolosirea forței sau amenințarea cu forța sau alte acte ostile pe Lună și celelalte corpuri cerești, sau împotriva Pământului, navelor cosmice, echipajelor lor sau împotriva altor obiecte spațiale (art. 3, pct. 2).

Acordul interzice statelor părți să „instaleze pe orbită circumlunară sau pe altă traiectorie în direcția Lunii sau în jurul ei obiecte purtătoare de arme nucleare sau a oricărui tip de arme de distrugere în masă, nici să plaseze sau să folosească astfel de arme pe suprafață sau în subsolul Lunii” (art. 3, pct. 3). Prin aceste prevederi ale sale, acordul stabilește un statut de *denuclearizare a Lunii și a celorlalte corpuri cerești*, interzicând toate armele de distrugere în masă, cum sunt: arma chimică, bacteriologică, etc. El prevede și *demilitarizarea Lunii și a celorlalte corpuri cerești*, interzicând statelor să amenajeze instalații militare pe ele, să construiască fortificații, să experimenteze diferite tipuri de arme și să desfășoare manevre militare pe corpurile cerești.

Cu privire la activitatea spațială a statelor pe corpurile cerești, acordul le cere să ia în considerare interesele generației actuale și ale generațiilor viitoare ale omenirii. De asemenea, statelor le revine obligația ca prin activitatea lor spațială, inclusiv pe corpurile cerești, să favorizeze ridicarea nivelului de viață și a condițiilor de progres și dezvoltarea economică și socială a omenirii” (art. 4, pct. 1). O altă cerință prevăzută în acord este ca statele și organizațiile internaționale, în activitatea lor pe corpurile cerești, să aplice principiul cooperării internaționale și al asistenței mutuale între ele (art. 4, pct. 2).

Acordul din 1979 cuprinde mai multe reguli referitoare la informarea care trebuie asigurată de state și de O.N.U. privind activitățile desfășurate pe corpurile cerești.

Statelor le revine obligația de a informa Secretarul general al O.N.U., publicul și

²⁷ Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года. [On-line]:

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/moon_agreement.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

²⁸ А се vedeа: Василевская Э. Г. Правовой статус природных ресурсов Луны и планет. М.: «Наука», 1978. 143 с.

comunitatea științifică internațională despre activitatea lor pe corpurile cerești. În cadrul acestei informări trebuie comunicate programul activităților lor pe corpurile cerești, ca și obiectele spațiale care urmează să ajungă pe ele și locul unde aceste obiecte își vor desfășura activitatea pe corpul ceresc, cât și durata misiunii lor. De asemenea, statele au datoria de a informa Secretarul general al O.N.U. și întreaga omenire despre rezultatele obținute de misiunile lor pe corpurile cerești, inclusiv în domeniul cercetărilor științifice. În desfășurarea acestor activități pe corpurile cerești este necesară evitarea suprapunerilor de activități ale diferitelor state, prin consultări între statele care desfășoară activități spațiale pe aceste corpuri.

Statelor le revine și obligația de a informa Secretarul general al O.N.U. și întreaga omenire despre orice fenomen descoperit pe Lună și celelalte corpuri cerești, sau în spațiul cosmic de natură să constituie un pericol pentru viața și sănătatea omului sau pentru orice altă formă de viață organică (art. 5).

Statele au și obligația de a informa Secretarul general al O.N.U. și celelalte state despre regiunile de pe corpurile cerești care prezintă un interes științific special pentru omenire (art. 7, pct. 3), precum și despre resursele naturale descoperite pe corpurile cerești (art. 11, pct. 6).

În general, tratatele de drept cosmic cuprind numeroase prevederi referitoare la informațiile pe care trebuie să le comunice statele și organizațiile internaționale ce desfășoară activități spațiale. Aceste dispoziții ale tratatelor se constituie într-un sistem care a dus la conturarea „*instantei informării*”, în dreptul internațional al spațiului cosmic²⁹. Această instituție exprimă dreptul întregii omeniri de a cunoaște activitatea spațială și rezultatele ei și de a beneficia de ea toate țările și popoarele.

Acordul din 1979 contribuie la precizarea principiului libertății cosmosului, prin aplicarea acestuia la corpurile cerești. El precizează libertatea tuturor statelor, fără nici o discriminare, de a desfășura cercetări științifice pe Lună și celelalte corpuri cerești (art. 6, pct. 1). În temeiul acestei libertăți, statele au dreptul de a culege, de a ridica eșantioane, minerale sau de altă natură de pe corpurile cerești. Eșantioanele ridicate rămân în păstrarea statelor care le-au ridicat și ele pot fi folosite în scopuri pașnice (art. 6, pct. 2). De

asemenea, statele au dreptul de a folosi o „cantitate rezonabilă” din mineralele aflate pe corpurile cerești pentru susținerea activității lor științifice.

Statelor le revine obligația, ca în cadrul activității lor științifice pe corpurile cerești, să faciliteze schimburile de personal științific între ele, ca și de la alte persoane care lucrează în instalațiile existente pe corpurile cerești (art. 6, pct. 3).

Acordul din 1979 reglementează și „libertatea de deplasare” a obiectelor spațiale și a astronautilor pe corpurile cerești (art. 8). În temeiul acestei libertăți, statele au dreptul de a *aseliniza* obiecte spațiale și de a lansa astfel de obiecte de pe Lună, în alte direcții; dreptul să-și plaseze astronautii și obiectele spațiale, stații spațiale, instalații în orice loc de pe suprafața sau subsolul corpurilor cerești; dreptul astronautilor, vehiculelor, stațiilor spațiale, etc. de a se deplasa, în mod liber, pe corpurile cerești (art. 8, pct. 2).

Acordul din 1979 consacră o nouă instituție a dreptului internațional cosmic și anume aceea a „*rezervațiilor științifice internaționale*”, de pe corpurile cerești. Se are în vedere acele regiuni ale corpurilor cerești care prezintă pentru omenire un interes științific special. Stabilirea acestor „rezervații științifice internaționale” se face prin acorduri încheiate de către state, pe baza cărora regiunile respective primesc un statut internațional, în vederea protejării lor (art. 7, pct. 3). Ele sunt patrimoniul comun al întregii omeniri și deschise accesului tuturor statelor.

În vederea desfășurării de activități pe corpurile cerești prezintă importanță instalarea pe ele, de către state, de „stații spațiale”. Acordul din 1979 stabilește dreptul fiecărui stat de a instala stații spațiale pe corpurile cerești (art. 9), care trebuie să ocupe numai suprafața necesară a corpului ceresc pentru „satisfacerea necesităților stației”. Statul care instalează o astfel de stație are obligația să informeze despre acest lucru Secretarul general al O.N.U., precizând locul unde a fost instalată stația, cu ce scopuri și să-i comunice periodic dacă ea continuă să funcționeze (art. 9, pct. 1).

Statului căruia îi aparține stația spațială îi revine numai o jurisdicție funcțională, asupra terenului unde a fost instalată stația. Această jurisdicție se menține numai atâta timp cât funcționează stația spațială. În amplasarea stației spațiale, statul respectiv trebuie să ia în considerare cerința de a nu împiedica exercitarea

²⁹ A se vedea: Zhukov G., Kolosov Y. Op. Cit.

dreptului celorlalte state de a stabili stații spațiale pe acel corp ceresc (art. 9, pct. 2).

Ca regulă generală, acordul prevede că statele își păstrează jurisdicția și dreptul lor de proprietate asupra vehiculelor spațiale lansate de ele pe un corp ceresc, ca și asupra instalațiilor, echipamentelor și stațiilor spațiale instalate de ele, pe corpurile cerești.

Referitor la asigurarea vieții, sănătății persoanelor care lucrează în stații spațiale de pe corpurile cerești acordul din 1979 prevede următoarele: astronauții aflați în pericol pe un corp ceresc au dreptul să folosească materialele, vehiculele, instalațiile, echipamentul și rezervele de pe acel corp ceresc, care aparțin altor state. Acordul stipulează: „toate vehiculele, materialele, stațiile, instalațiile și echipamentul parțial aflat pe Lună sunt accesibile celorlalte state” (art. 15, pct. 1). De asemenea, statele au datoria de a lua toate măsurile posibile pentru salvarea astronauților aflați în pericol pe un corp ceresc (art. 10). Statelor le revine și obligația de a informa statul de lansare și Secretarul general al O.N.U. despre descoperirea unui obiect spațial sau a unor elemente constitutive, care au ajuns pe un corp ceresc (art. 13).

Acordul din 1979 declară Luna și celelalte corpuri cerești ca fiind „*patrimoniul comun al omenirii*” (art. 11, pct. 1). Din această natură juridică a corpurilor cerești decurg următoarele: a) corpurile cerești nu pot face obiectul unei apropriațiuni naționale, nici a proclamării suveranității statelor asupra lor, ca urmare a ocupării sau folosirii acestora, sau printr-un alt mijloc (art. 11, pct. 2); b) suprafața și subsolul corpurilor cerești nu pot deveni proprietatea statelor, organizațiilor internaționale guvernamentale sau neguvernamentale, sau a persoanelor fizice ori juridice (art. 11, pct. 3); c) instalarea pe suprafața sau în subsolul corpurilor cerești de personal, vehicule, materiale, instalații, stații sau echipament spațial, inclusiv realizarea de lucrări pe suprafața lor, nu creează un drept de proprietate a statului de lansare asupra zonei ocupată de aceste obiecte spațiale și de astronauți; d) statele au dreptul să exploreze și să folosească corpurile cerești în condiții de egalitate, fără nici o discriminare, în conformitate cu dreptul internațional și dispozițiile Acordului din 1979 (art. 11, pct. 4).

Acordul din 1979 stabilește unele dispoziții generale referitoare la explorarea și folosirea resurselor naturale ale corpurilor cerești, cerând

statelor să instituie un regim internațional pentru explorarea și folosirea resurselor naturale ale corpurilor cerești. Acest regim urmează să fie stabilit în momentul când statele vor trece la acțiuni sistematice de explorare și folosire a resurselor naturale ale corpurilor cerești (art. 11, pct. 5). Acest regim internațional al resurselor naturale ale corpurilor cerești trebuie să aibă următoarele scopuri: să asigure punerea în valoare a acestor resurse, în mod sistematic și fără pericole; să fie asigurată administrarea lor rațională; să se asigure tuturor statelor posibilitatea de explorare și folosire a resurselor naturale ale corpurilor cerești, în folosul întregii omeniri; să se asigure o repartizare echitabilă a avantajelor obținute din exploatarea resurselor naturale ale corpurilor cerești tuturor statelor (art. 11, pct. 7).

Dispozițiile Acordului din 1979 se aplică și organizațiilor internaționale guvernamentale, care desfășoară activități spațiale.

Pentru nerespectarea dispozițiilor Acordului din 1979 răspund statele, ca și pentru eventualele accidente care se pot produce pe corpurile cerești și care produc daune obiectelor spațiale sau astronauților altor state. Totodată, statele au dreptul de inspecție și control pentru a verifica legalitatea activității spațiale de pe corpurile cerești (art. 15, pct.).

Acordul din 1979 reglementează un drept de consultații între state atunci când unul dintre ele consideră că un alt stat parte la acord nu respectă obligațiile care îi revin din acest act internațional (art. 11 pct. 2).

4. Dreptul național privind spațiul cosmic

Dezvoltarea dreptului internațional cosmic va fi, neîndoind, impulsivă și de legile naționale, în materie, existente în mai multe state și în primul rând în S.U.A., Rusia și statele Uniunii Europene.³⁰

Dreptul național privind spațiul cosmic este un ansamblu de norme juridice destinate reglementării relațiilor dintre subiectele de drept național apărute în legătură și ca rezultat al activității acestora în domeniul explorării și utilizării spațiului cosmic.

Primele reglementări în domeniul dreptului cosmic în S.U.A. au apărut încă din 1958, când a fost adoptată Legea cu privire la activitatea în domeniul aeronauticii și spațiului cosmic, în baza

³⁰ A se vedea: Международное космическое право. Учебник. / Отв. ред. Г.П. Жуков. Указ. Соч.

căreia a fost mai apoi creată și Administrația Națională Spațială și de Aeronautică (N.A.S.A.)³¹. Aceste reglementări au fost extinse și consolidate în baza Legii cu privire la sateliții de telecomunicații din 1962, Legii cu privire la lansarea în spațiul cosmic a sateliților comerciali din 1984, rectificată în 1988, Legii cu privire la comercializarea teledetecției prin sateliți, modificată în 1992.

Astfel de legi au fost adoptate și în alte state ca Franța (Legea cu privire la organizarea Centrului Național de Cercetări Spațiale, din 1961), Suedia (Legea cu privire la activitatea spațială, din 1982), Marea Britanie (Legea cu privire la spațiul cosmic, din 1986), Italia (Legea cu privire la organizarea Agenției Naționale Spațiale, din 1988), Rusia (Legea cu privire la activitatea spațială, din 1993)³², Africa de Sud (Legea cu privire la spațiul cosmic, din 1993), Japonia, Brazilia, Argentina, India, Ucraina³³ etc.

5. Cooperarea internațională în domeniul cercetării și utilizării spațiului cosmic

5.1 Cooperarea statelor în explorarea spațială

Rolul exclusiv al cooperării internaționale în domeniul cercetării spațiale și aplicarea acestui principiu în practică necesită o clarificare precisă a conținutului juridic al principiului cooperării internaționale din punctul de vedere al dreptului internațional cosmic (spațial)³⁴. Principiul general al cooperării, stabilit de dreptul internațional este pe deplin aplicabil relațiilor interstatale legate de explorarea și utilizarea spațiului cosmic. Tratatul privind spațiul cosmic din 1967³⁵ a consacrat

principiul cooperării între state ca unul dintre principiile generale, principiile de bază ale dreptului internațional cosmic (spațial).

Rolul principal în dezvoltarea cooperării între state în domeniul explorării și utilizării spațiului cosmic aparține Adunării Generale a ONU. Adunarea Generală a atins cel mai semnificativ progres în domeniul reglementării juridice a activităților spațiale, și este considerată pe bună dreptate, un centru de cooperare internațională în elaborarea normelor dreptului internațional cosmic (spațial).

Adunarea Generală a ONU a adoptat: 1) Declarația privind principiile juridice a activităților spațiale în 1963, 2) Tratatul privind spațiul cosmic, 3) Acordul privind salvarea cosmonauților (astronauților), 4) Convenția privind răspunderea, 5) Convenția privind înregistrarea, 6) Acordul cu privire la Lună și alte corpuri cerești. Rolul său esențial în formarea și dezvoltarea dreptului internațional cosmic (spațial) s-a manifestat deja în crearea Comitetului Națiunilor Unite pentru utilizarea pașnică a Spațiului Cosmic în scopuri pașnice, mai bine cunoscut sub numele de Comitetul ONU pentru Spațiul Cosmic.

Principalele funcții ale Adunării Generale sunt: 1) formularea obiectivelor pentru studiul și dezvoltarea problemelor juridice ale explorării spațiului, 2) aprobarea recomandărilor Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic cu privire la aspectele legate de reglementarea juridică a activităților spațiale ale statelor, și 3) aprobarea proiectelor de acorduri privind spațiul cosmic, în cadrul Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic, și 4) perfectarea și promovarea proiectelor de acorduri și proiectelor de articole individuale ale acestor acorduri la sesiunile Adunării Generale cu participarea majorității absolute a statelor.

În conformitate cu rezoluțiile Adunării Generale a ONU Comitetul ONU pentru Spațiul Cosmic este însărcinat să dirijeze atât cu problemele tehnice și științifice, cât și cu problemele juridice privind explorarea spațiului cosmic, servind ca un organism central de coordonare a cooperării internaționale în explorarea spațială. Comitetul ONU pentru Spațiul Cosmic este format din două subcomitete — Subcomitetul Tehnic și științific și Subcomitetul Juridic. Principala sa activitate legislativă Comitetul ONU pentru Spațiul

³¹ United States Code, Title 51 National and Commercial Space Programs. [On-line]: <http://uscode.house.gov/download/annualhistoricalarchives/pdf/2010/2010usc51.pdf> (Vizitat la: 15.05.2016).

³² Law of the Russian Federation „About Space Activity”. Decree No. 5663-1 of the Russian House of Soviets. [On-line]: http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/russian_federation/decree_5663-1_E.html (Vizitat la: 15.05.2016).

³³ Law of Ukraine of 15 November 1996: Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity. [On-line]: http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/ukraine/ordinance_on_space_activity_1996E.html (Vizitat la: 15.05.2016).

³⁴ A se vedea: Верещетин В.С. Указ. Соч.

³⁵ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27.01.1967. [On-line]: http://disarmament.un.org/treaties/t/outer_space/text (Vizitat la: 11.06.2016).

Cosmic o realizează prin Subcomitetul Juridic. Comitetul ia decizii prin consens.

Secretarul General al ONU este înzestrat cu atribuții suficient de largi referitor la domeniul coordonării și cooperării în explorarea spațială: 1) este însărcinat cu colectarea și difuzarea informațiilor cu privire la activitățile spațiale naționale 2) este însărcinat cu păstrarea registrului care conține informații cu privire la lansarea de obiecte spațiale în cosmos și este obligat de a asigura acces rapid la acest registru, și 3) este însărcinat cu colectarea și distribuirea datelor privind fenomenele, care reprezintă o amenințare pentru viața și sănătatea cosmonauților (astronauților) și acțiunile statelor referitor la salvarea și acordarea asistenței cosmonauților (astronauților) în caz de accident, primejdie, aterizare urgentă sau neintenționată, 4) desemnarea președintelui ad-hoc a Comisiei pentru investigarea pretențiilor conform prevederilor Convenției privind răspunderea statelor etc.

În plus, un rol important în explorarea spațială îl joacă mai multe agenții specializate ale ONU: 1) UIT (Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor), care aprobă reglementări privind alocarea benzilor de frecvență radio pentru comunicații spațiale, examinează aspectele economice ale comunicațiilor spațiale, efectuează schimburile de informații cu privire la utilizarea sateliților pentru comunicații pe distanțe lungi 2) UNESCO, a cărei principală misiune în domeniul spațiului este de a studia problemele de comunicare spațială pentru difuzarea informațiilor, dezvoltarea socială, extinderea schimburilor culturale, 3) OMS, care promovează cooperarea între state în domeniul medicinei spațiale; 4) alte organizații.

5.2 Organizațiile internaționale și dreptul internațional cosmic (spațial)

La moment, nu există nici o organizație internațională interguvernamentală universală privind explorarea și utilizarea spațiului cosmic. Concomitent, diverse organizații internaționale interguvernamentale

În prezent, aspectele practice ale cooperării internaționale în acest domeniu sunt efectuate de o serie de organizații internaționale interguvernamentale, în limita competenței fiecăruia din ele, cum ar fi: Organizația Aviației

Civile Internaționale (O.A.C.I.)³⁶, Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (U.I.T.)³⁷ și altele îndeplinesc un rol important în promovarea și dezvoltarea reglementărilor de drept internațional al spațiului cosmic. La acestea se adaugă și activitatea organizațiilor neguvernamentale (O.N.G.), cum sunt: Federația Internațională de Astronautică (I.F.A.)³⁸, Institutul Internațional de Drept aerian și spațial (IIASL)³⁹, Institutul Internațional de Drept Cosmic (I.I.S.L.)⁴⁰ și alte organizații.⁴¹

În vederea desfășurării activităților comerciale spațiale s-au creat și organizații internaționale speciale, cu participare generală sau regională. Dintre cele cu participare generală, menționăm: Organizația Internațională de Telecomunicații prin Sateliți (INTELSAT)⁴², creată prin

³⁶

[On-line]: http://www.icao.int/Pages/ES/default_es.aspx (Vizitat la: 11.06.2016).

³⁷

[On-line]: <http://www.itu.int/es/about/Pages/default.aspx> (Vizitat la: 11.06.2016).

³⁸

Federația Internațională de Astronautică (engl: International Astronautical Federation, IAF) — O organizație științifică internațională non-profit, care se ocupă cu problemele de cercetare și dezvoltare a spațiului cosmic în scopuri pașnice, precum și aspecte legate de rachete și navele spațiale din punct de vedere juridic. Organizația a fost înființată în anul 1950, la primul Congres Internațional Astronautic din Paris de către șefii a 8 țări: Argentina, Austria, Marea Britanie, Danemarca, Spania, Franța, Germania, Suedia. Federație are sediul la Paris. [On-line]: <http://www.iafastro.org/about/history/> (Vizitat la: 21.06.2016).

³⁹

Institutul Internațional de Drept aerian și spațial (IIASL) este o instituție de cercetare și învățământ. Este specializat în chestiuni juridice și politice pentru activitățile de aviație și spațiu. Face parte din Facultatea de Drept de la Universitatea din Leiden. [On-line]: <https://www.universiteitleiden.nl/en/law/institute-of-public-law/institute-for-air-space-law> (Vizitat la: 21.06.2016).

⁴⁰

Institutul Internațional de Drept Cosmic /Spațial/ (IISL; engl: International Institute of Space Law, IISL) a fost fondat în 1960 ca un spin-off de Federația Internațională de Astronautică. Scopurile și obiectivele Institutului: cooperarea cu organizațiile internaționale competente și instituțiile naționale în domeniul dreptului spațiului și realizarea sarcinilor pentru promovarea dezvoltării dreptului internațional cosmic (spațial).

⁴¹

A se vedea: Mapelli E. Trabajos de Derecho Aeronautico y del Espacio. Coleccion Estudios Juridicos. Vol. II. Madrid, 1978.

⁴²

INTELSAT (engl: The International Telecommunications Satellite Organization) — Organizația Internațională de Telecomunicații prin Satelit, înființată în 1964 ca organizație interguvernamentală. Mai târziu, transformată într-o societate comercială. Cea mai mare companie din satelit din lume.

acordurile din 1971, la care participă peste 130 de state; INTERSPUTNIK⁴³, creată în 1971 de către fosta U.R.S.S. și alte state socialiste, organizație care s-a reorganizat și în prezent pretinde să-și reia activitățile; Organizația Internațională pentru Sateliți Maritimi (INMARSAT)⁴⁴, creată în 1976 pentru activitatea sateliților care supraveghează navigația maritimă.

Referitor la sfera regională, ne referim la: Organizația Europeană pentru Sateliți de Telecomunicații (EUTELSAT)⁴⁵, creată în 1976; Organizația în domeniul sateliților pentru statele arabe (ABABSAT)⁴⁶, creată în 1977; Agenția Europeană Spațială (ESA)⁴⁷, creată în 1972 și Organizația Europeană pentru Exploatarea Sateliților Meteorologici (EUMETSAT)⁴⁸, creată în 1983.

5.3 Stația Spațială Internațională

Stația Spațială Internațională (SSI; în engleză *The International Space Station, ISS*) — este un proiect internațional comun care implică cinci

⁴³ INTERSPUTNIK — este o organizație internațională interguvernamentală pentru a furniza servicii de comunicații prin satelit. Fondată la Moscova, la 15 noiembrie anul 1971. Inițial a fost fondată de Uniunea Sovietică și opt țări socialiste: Polonia, Cehoslovacia, Germania de Est, Ungaria, România, Bulgaria, Mongolia și Cuba. În iunie 1997, a fost un joint-venture „Lockheed Martin Intersputnik”, în calitate de parteneri care au inclus „Intersputnik”, iar societatea „Lockheed Martin”, operatorul aceluiași sateliți nume. În 2013 membri ai Intersputnik —ului erau 26 de țări.

⁴⁴ INMARSAT — companie internațională de comunicații prin satelit, fondată în 1979, inițial ca o organizație interguvernamentală.

⁴⁵ Eutelsat - operator de satelit francez, deține primul loc în ceea ce privește cifra de afaceri a operatorilor de sateliți din lume. Cei mai mari acționari ai Eutelsat sunt British Telecom (17,5% din acțiuni), France Telecom (23,1%) și Deutsche Telekom (10,9%).

⁴⁶ Arabsat — (engl: Arab Satellite Communications Organization) este un operator de comunicații prin satelit în lumea arabă, cu sediul în orașul Riyadh, Arabia Saudita. Arabsat a fost creat pentru a oferi, serviciile de telecomunicații publice și private prin satelit pentru statele arabe, în conformitate cu standardele internaționale. Cu 21 de țări membre, organizația joacă un rol esențial de consolidare a comunicațiilor în lumea arabă.

⁴⁷ Agenția Spațială Europeană (ESA; engl: European Space Agency, ESA) — o organizație internațională creată în 1975, în scopul de a studia și explora cosmosul. Membri ai ESA 21 de membri permanenți. În unele proiecte participă și Canada.

⁴⁸ EUMETSAT (engl: European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites) — o organizație interguvernamentală, fondată în 1983, scopul căreia este de a urmări crearea și funcționarea sistemului meteorologic european prin satelit precum și monitorizarea operațională a schimbărilor climatice asupra planetei.

mari agenții spațiale: NASA (Statele Unite ale Americii), RKA (Rusia), JAXA (Japonia), CSA (Canada) și 10 state membre ale Agenției Spațiale Europene (ESA): Belgia, Germania, Danemarca, Spania, Italia, Olanda, Norvegia, Franța, Elveția, Suedia. Inițial, participanți au fost și Brazilia și Regatul Unit.

Dirijarea SSI este efectuată și controlată simultan din diverse centre: segmentul rusesc — de la Centrul de dirijare și control a zborurilor spațiale din Koroliov, segmentul SUA — din Mission Control Center Lyndon Johnson din Houston, segmentul european „Columbus” — de către Centrul de control al Agenției Spațiale Europene (Oberpfaffenhofen, Germania) iar segmentul japonez „Kibo” — de către Agenția de Explorare a Spațiului a Japoniei (Tsukuba, Japonia). Între toate aceste centre există un schimb constant de informații.

Cadrul legal care reglementează aspectele juridice ale SSI, este divers și este format din patru nivele:

Primul nivel, care stabilește drepturile și obligațiile părților, este „Acordul interguvernamental privind Stația Spațială” (în engleză: *Space Station Intergovernmental Agreement — IGA*), semnat la 29 ianuarie 1998 de către cincisprezece guverne⁴⁹. Țările participante - Canada, Rusia, Statele Unite ale Americii, Japonia și unsprezece țări — membre ale agenției spațiale europene (Belgia, Marea Britanie, Germania, Danemarca, Spania, Italia, țările de Jos, Norvegia, Franța, Suedia și Elveția). Articolul 1 al acestui document reflectă principalele principii ale proiectului: acest acord — este cadrul internațional pe termen lung, pe baza unui parteneriat real, pentru proiectarea completă, crearea, dezvoltarea și utilizarea de către echipaje umane a stației spațiale civile pe termen lung în scopuri pașnice, în conformitate cu prevederile dreptului internațional.

Al doilea nivel se numește „Memorandumurile de înțelegere” (engl: *Memoranda of Understanding — MOUs*). Aceste memorandumuri reprezintă acorduri între NASA, RKA, JAXA, CSA și ESA. Memorandumurile sunt utilizate pentru o descriere mai detaliată a rolurilor și responsabilităților partenerilor. Reieșind din

⁴⁹ The International Space Station Intergovernmental Agreement, 29 January 1998. [On-line]: <http://www.state.gov/documents/organization/107683.pdf> (Vizitat la: 21.06.2016).

faptul că NASA a fost desemnată ca director al SSI, în mod direct nu exista acorduri separate bilaterale între organizații, ci nu numai acordul (Memorandumul) fiecărei organizații cu NASA.

Al treilea nivel include acordurile de barter sau de acordurile cu privire la drepturile și obligațiile părților — de exemplu, un acord comercial semnat în 2005, între NASA și Agenția Spațială Rusă, în ceea ce privește includerea unui loc garantat pentru astronauții americani în componența echipajului navei spațiale „Soyuz” și o parte din volumul util pentru mărfurile din SUA pe nava spațială „Progres”.

Al patrulea nivel al reglementărilor juridice completează al doilea nivel („memorandumul”) și dezvoltă anumite dispoziții ale acesteia. Un exemplu este „Codul de conduită pentru Stația Spațială Internațională”, care a fost dezvoltat în conformitate cu alineatul 2 al articolului 11 din Memorandumul de înțelegere — aspectele juridice de subordonare, disciplina, securitatea fizică și a informațiilor, precum și alte reguli de conduită pentru membrii echipajului.

Până la zborul primului turist spațial nu a existat o bază legală care ar fi reglementat zborurile persoanelor fizice private în cadrul zborurilor spațiale, inclusiv salvarea lor în caz de aterizare forțată pe teritoriul altui stat⁵⁰. Dar, după zborul lui Dennis Tito⁵¹, țările participante au adoptat „Principiile referitoare la procesul de selecție și criteriile de numire, formare și certificare a membrilor echipajului SSI și a membrilor expedițiilor de vizitare”, care a definit noțiunea de „turist spațial”⁵², precum și toate elementele necesare pentru participarea la

⁵⁰ Соглашение о спасении космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astronauts_rescue.shtml (Vizitat LA: 15.05.2016).

⁵¹ Tito the spaceman. [On-line]: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/1297924.stm> (Vizitat LA: 21.06.2016).

⁵² Până în prezent SSI a fost vizitată de 8 turiști spațiali, fiecare dintre ei plătind între 20 și 30 de milioane de dolari. Toți turiștii spațiali au fost transportați la SSI de către navele spațiale ruse „Soyuz”. De asemenea, pe segmentul rus al SSI a avut loc o nuntă prin corespondență: cosmonautul Yuri Malenchenko, care se afla pe SSI, s-a căsătorit cu Ekaterina Dmitrieva din Texas, care se afla pe Pământ. În conformitate cu legile Statului Texas, mirele sau mireasa poate să lipsească la nuntă (jur. Proxy Marriage Ceremony), în cazul în care el sau ea este reprezentat prin procură de o persoană de încredere (administrator).

echipajul ce vizitează SSI. În special, un astfel de zbor este posibilă numai în prezența unor afecțiuni medicale specifice, caracteristici psihologice speciale, cursuri de limbi străine, și contribuția în surse bănești⁵³.

6. Evoluția dreptului internațional cosmic (spațial)

6.1 Starea actuală și perspectivele reglementării juridice internaționale a activităților spațiale

Procesul evoluției lumii contemporane și al dezvoltării globale a condus la faptul că spațiul cosmic a devenit, pe de o parte, suprafața de coliziune a intereselor naționale ale diferitelor state, iar pe de altă parte — arena de extindere a cooperării internaționale⁵⁴. De fapt, astăzi lumea intră într-o nouă fază de confruntare geopolitică — o fază de luptă pentru a obține superioritatea strategică în spațiul cosmic, care se manifestă în domeniile economic, social, politic și militar.

În pragul secolului al XXI-lea activitățile spațiale se transformă în una din cele mai promițătoare arene de rivalitate între țările dezvoltate, cu caracteristici specifice privind principiile, formele și metode de activitate.

În mod firesc, un număr tot mai mare de state, conștientizând interesele sale geopolitice în spațiul cosmic, pe parcursul ultimilor ani își accelerează activitățile spațiale. În prezent, activitățile spațiale implică mai mult de 120 de țări, dintre care cel puțin 20 au un potențial semnificativ de planificare și producție a tehnicii și tehnologiilor spațiale, de lansare în spațiu a sateliților cu nave spațiale proprii sau închiriate, de explorare activă și utilizare a spațiului cosmic.

Evident, că problema explorării spațiului cosmic, ca o sferă globală de interes a omenirii nu rămân în afara procesului de reglementare juridică la nivel național, regional și internațional. Și atâta timp cât explorarea spațiului cosmic era considerat ca o „sferă exotică” a intereselor omenirii, reglementarea sa juridică satisfăcea nevoile fiecărei țări în parte, organizațiile internaționale și comunitatea mondială în ansamblu. Cu toate acestea, succesul aplicării

⁵³ Маргарита Кудрявцева. Когда космический туризм станет доступным. В: Деловой Петербург. 12.04.2016 г. [On-line]: http://www.dp.ru/a/2016/04/12/Kosmos_na_vihodnie/ (Vizitat la: 21.06.2016).

⁵⁴ A se vedea: Burian Alexandru. Drept internațional cosmic (spațial). În: Drept Internațional public, Ed. a 4-a (revăz. și adăugită). Ch.: S. n., 2012 (Tipogr. „Elena-V.I.” SRL), p. 393-407.

spațiului cosmic în domeniile economic, militar, tehnologic, comunicațional, ecologic, evidente mai ales în ultimii 20 de ani, a actualizat dreptul internațional spațial, plasându-l în categoria instrumentelor reale de politică tehnico-militară și socio-economică. Procesul de legiferare a încetinit, cedând treptat expansionismului „civilizat” a mai multor actori-cheie ai sistemului modern al relațiilor internaționale.

În același timp, refuzul conștient sau inconștient de a face față provocărilor de reglementare juridică internațională a activităților spațiale, ținând seama de explorarea spațială forțată, tendința obiectivă de penetrare a tehnologiilor spațiale în aproape toate sferele de activitate umană, nemaivorbind de strategia militară, poate duce la faptul că un număr de state va fi lipsit pentru totdeauna de cele mai extinse capacități spațiale, rămânând astfel în „curtea din spate” a dezvoltării mondiale. Pentru a evita acest lucru, sunt necesare eforturile coordonate ale tuturor țărilor lumii privitor la îmbunătățirea cadrului legislativ spațial (în mai multe ramuri și subramuri ale dreptului internațional cosmic) în scopul formării unui regim just și adecvat privind accesul în noul mileniu la resursele bogate și inepuizabile al de-al „saselea ocean”.

6.2 Deficiențele regimului actual al dreptului internațional cosmic (spațial)

6.2.1 Probleme de ordin general ale dreptului internațional cosmic (spațial)

Dreptul internațional cosmic (spațial), de altfel ca și alte ramuri ale dreptului internațional public, conține în sine anumite „pete albe”, sau domenii nereglementate juridic, chestie care duce la diverse neclarități pe parcursul exercitării activităților spațiale⁵⁵. Aceasta se referă, în primul rând, la problemele de ordin general, cum ar fi caracteristicile fizice ale mediului. De exemplu, nu sunt definite limitele teritoriale ale dreptului spațial internațional. Unii oameni de știință consideră că cutuma juridică internațională existentă, potrivit căreia limita dintre spațiul aerian și cel cosmic se află la o înălțime de perigeu minim de sateliți artificiali de pământ, la o distanță de aproximativ 100 — 110 km de la nivelul global al mării.

Probleme există, de asemenea, în domeniul terminologiei și a clasificării. În primul rând, nu

este clar ce nivel de activitate exercită statul care a efectuat lansarea navei spațiale. De exemplu, se consideră oare acest stat ca organizator de lansare, în cazul în care participarea statului în proiectul concret se limitează doar la participarea la experimentele științifice la bordul navei spațiale sau livrarea uneia dintre componentele rachetei purtătoare.

În plus, vânzarea unui satelit de un stat într-un alt stat nun ar trebui să ducă la transformarea celui de-al doilea stat în organizator de lansare, cu toate că, în practică, din lipsa sprijinului legislativ, se poate ajunge la situații ambigue.

Există, de asemenea, obstacole în calea dezvoltării dreptului spațial ca sistem. Unul dintre obstacolele majore este faptul că statul nu dorește să încheie noi acorduri privind spațiul cosmic, de fapt, unii chiar refuză să facă acest lucru.

Atribuind prioritățile politicii naționale, statul impune pe primul loc securitatea națională, ceea ce duce la faptul că apare dorința ca în viitor să fie legat de noile obligații internaționale. În special, politica Statelor Unite cere ca SUA vor protesta împotriva adoptării oricărui document care implică interdicții și restricții cu privire la activitățile lor spațiale.

În plus, există problema așa-numitei verificări. A verifica măsura în care toate părțile la acord îndeplinesc condițiile referitoare la spațiul cosmic poate fi tehnic imposibilă. În absența unui astfel de control sunt riscuri mari de nerespectare a participanților la acord. Astfel, nici un stat nu este de acord să fie legat de noi obligații, în cazul în care nu se poate ști în mod credibil modul onest de comportament a celorlalți membri ai acordului.

Există probleme și în cadrul Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic, datorită faptului că membrii Comitetului, în majoritatea sa, sunt reprezentanți diplomatici permanenți și mai puțini din ei sunt persoane care lucrează în domeniul spațiului cosmic și cunosc în de aproape dezvoltarea dinamică a acestei ramuri. Cu regret, între oameni, antrenați în activitățile spațiale și oamenii care creează cadrul legal pentru aceste activități, există adesea o mare distanță.

În dreptul internațional spațial nu sunt clar definite normele juridice pentru a răspunde la anumite întrebări practice întrebări, de exemplu: • asigurarea riscurilor pentru aparatele spațiale de zbor • implicarea sectorului comercial în explorarea spațială • protecția drepturilor de proprietate intelectuală • răspunderea penală

⁵⁵ Дементьева Ю.Д. Недостатки существующего режима международного космического права. [On-line]: <http://www.businesslawyer.su/publ/142-1-0-276> (Vizitat la: 22.06.2016).

pentru crime spațiale • revânzarea de echipamente spațiale • extragerea zăcămintelor miniere pe Lună și alte corpuri cerești • turismul spațial • rezolvarea problemelor ecologice privind explorarea spațiului cosmic.

6.2.2 Dezavantajele cadrului legislativ

În cadrul regimului juridic existent, statul este responsabil pentru activitățile sectorului comercial pe teritoriul său. Cu toate acestea, însăși capacitatea de a efectua lansări din arealul apelor neutre ale oceanelor este o altă problemă a dreptului spațial internațional.

De exemplu, situația juridică ambiguă poate avea loc în cazul lansării navelor spațiale de pe cosmodromul „Lansarea Maritimă”⁵⁶. În caz de deteriorare, partea vătămată nu poate solicita compensații de la orice stat, făcând referință la Convenția privind răspunderea internațională pentru daune cauzate de obiecte spațiale din 1972⁵⁷.

Convenția susmenționată nu reglementează noțiunea de „deșeu cosmic”.

În primul rând, definiția unui obiect spațial ca obiect în sine, plus componentele sale nu explică relația cu deșeurile spațiale. Cu alte cuvinte, nu se clarifică problema privitor la faptul dacă statul își asumă responsabilitatea pentru daunele cauzate de deșeurile spațiale, care în prealabil au existat sub formă de sateliți aflați sub jurisdicția acestui stat.

În al doilea rând, Convenția nu reglementează standardele măsurilor de precauție care trebuie luate atunci când se lansează un obiect spațial.

În plus, practica arată că organizațiile internaționale spațiale sunt imune de competența instanțelor naționale de judecată, fapt care nu lasă personalului și angajaților organizației posibilități de a-și proteja drepturile lor în conformitate cu legislația muncii a statului. Un astfel de precedent este cunoscut în disputa dintre Germania și personalul ESA.

⁵⁶ „Lansarea Maritimă” (engl: *Sea Launch*; rus: *Морской старт*) – un cosmodrom de lansare plutitoare pentru lansarea de rachete „Zenit” și un consorțiu internațional omonim care operează cu cosmodromul „Lansarea Maritimă” Punctul de pornire este situat în Oceanul Pacific, lângă Insula Christmas.

⁵⁷ Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами. Принята резолюцией 2777 (XXVI) Генеральной Ассамблеи ООН от 29 ноября 1971 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/damage.shtml (Vizitat la: 22.06.2016).

O altă problemă se referă la faptul că, în temeiul Convenției privind răspunderea și Tratatului privind spațiul cosmic, statele sunt responsabile pentru actele comise în sectorul spațial de către entitățile juridice înmatriculate pe teritoriul lor. Cu toate acestea, o astfel de concluzie poate fi făcută numai în ceea ce privește acele state care sunt membre ale ambelor acorduri și, prin urmare, întrebarea rămâne deschisă în cazul când un stat a semnat doar unul dintre aceste acorduri.

Având în vedere faptul că Convenția privind răspunderea impune că statul este responsabil pentru daunele cauzate de activitățile sale spațiale celelalte părți, cele mai multe state la încheierea acordurilor, convin asupra renunțării reciproce la pretenții. Astfel, principiul existent forțează statele să prevadă în documentele lor asemenea prevederi, care ar reduce riscurile activităților spațiale și ar încuraja cooperarea.

6.2.3 Noi probleme de drept internațional spațial în legătură cu apariția unor noi domenii de activități spațiale.

Una dintre problemele actuale ale dreptului spațial internațional legate de dezvoltarea dinamică a sferei spațiului cosmic, sunt probleme cu privire la turismul spațial. De exemplu, nu există nici un răspuns, care este statutul dobândit de persoanele care pentru o perioadă scurtă de timp călătoresc la SSI. De asemenea, devin tot mai populare zborurile balistice verticale, pentru o ședere de cincisprezece minute în imponderabilitate. În acest caz, este complicat de a clasifica asemenea persoane în calitate de turiști spațiali, deoarece nu a fost atinsă prima viteză cosmică de către aparatul zburător, necesară pentru a ajunge pe orbită. Experții susțin că în cazul în care turismul spațial va deveni o parte din viața noastră cotidiană, atunci, desigur, este necesar să se stabilească cadrul legal al răspunderii pentru această activitate atât pentru proprietarii, cât și pentru utilizatorii vehiculelor spațiale.

În plus, există unele probleme care nu sunt reglementate de dreptul internațional spațial. De exemplu: Care sunt drepturile turiștilor spațiali? Se aplică și asupra lor dispozițiile de asistență pentru astronauti în caz de aterizare de urgență? Cum să se procedeze în cazul, când un turist spațial a comis o crimă la bord? Va fi legală detenția acestuia, în astfel de cazuri, și cum să se pună în aplicare această detenție, și, dacă ar putea el contacta avocatul său de pe Pământ? Vor plăti

proprietarii de nave spațiale o taxă pentru activitatea de afaceri, și în ce măsură? Cum de realizat asigurările de risc, grație faptului că în dreptul internațional nu există nici un model tipic a condițiilor de asigurare a riscurilor.

Cu toate acestea, tendința de comercializare a activităților spațiale implică apariția unor probleme privind asigurarea riscurilor pentru că statul nu este în măsură să compenseze toate daunele pentru accidente spațiale, iar sectorul privat încearcă să minimizeze riscurile în cadrul proiectelor spațiale.

Sarcina principală cu care se confruntă în prezent dreptul spațial constă în asigurarea transparenței condițiilor de asigurare în toate fazele ciclului cosmic, începând cu producția tehnicii spațiale și terminând cu asigurarea vieții și sănătății astronautilor.

O altă problemă care necesită reglementare juridică se referă la aspectele legate de proprietate. Legislația în vigoare nu reglementează problema transferului dreptului de proprietate asupra sateliților pe orbită. În conformitate cu Tratatul privind spațiul cosmic, statul de lansare este răspunzător pentru orice pierdere sau daună cauzată de un obiect spațial⁵⁸.

Cu toate acestea, nu se știe cine este responsabil, în cazul în care satelitul lansat de o companie privată de pe teritoriul unui stat, a fost vândut la o companie privată situată pe teritoriul unui alt stat. Acordul nu prevede nimic, de asemenea, privitor la situațiile în care un obiect spațial a fost transferat statului, care nu este membru al acordului. În practică, operarea sateliților prin transfer a avut loc, de exemplu, atunci când sateliții britanici ASIAT-1 și ASIAT-2 au fost transferați în proprietatea Republicii Populare Chineze în legătură cu întoarcerea sub jurisdicția Chinei.

6.2.4 Problemele legate de apariția unor noi participanți la activitățile spațiale

Organizația Mondială a Comerțului protejează drepturile societăților comerciale bazându-se pe principiul apartenenței acestora la statele lor de etnie, care au semnat acorduri juridice internaționale. Cu toate acestea, companiile care operează în spațiu, nu pot conta pe sprijinul unor

astfel de organizații internaționale, deoarece acest lucru ar cere extinderea principiilor suveranității în spațiul cosmic, ceea ce este contrar instrumentelor de bază ale dreptului spațial internațional.

Principala problemă este problema posibilității de asigurare a drepturilor de proprietate privată necondiționând aceasta cu suveranitatea statului. De asemenea, este o chestiune neclară, dacă Tratatul privind spațiul cosmic interzice sau nu stabilirea regimului de proprietate privată în domeniul explorării spațiului comercial. Există opinia că, în conformitate cu principiul *expressio unius exista excludere alterius*, în cazul în care ceva nu este interzis în mod direct în textul legii (acordului internațional), acesta, din punct de vedere juridic, nu este interzis⁵⁹.

Dreptul privat, care este derivat din sistemul de drept roman distinge noțiunile de proprietate și suveranitate. Conform acestor prevederi, companiile private pot alocă terenuri pe obiecte cerești, în timp ce statul nu poate. În fine, activitățile spațiale private, chiar dacă să le recunoaștem legitim, nu au nici o bază legală. De exemplu, recent compania *Planetary Resources* a propus o inițiativă promițătoare privind explorarea depozitelor de minerale de pe asteroizi. Cu toate acestea, activitățile acestei companii, fie că chiar se realizează, nici într-un fel nu pot să fie protejate de concurență și riscuri economice.

O altă problemă este reglementarea juridică incompletă a aspectelor legate de proprietatea intelectuală și schimbul de informații. Atunci când se organizează orice activitate în spațiu, una dintre cele mai importante elemente este accesul la informații relevante. În scopul de a coordona activitățile propriilor obiecte spațiale, pentru a evita coliziunea lor cu alte obiecte spațiale, atunci când se efectuează lansarea sau când ele se află deja pe orbită, și de a reacționa la orice modificare a mediului spațial, există necesitatea schimbului permanent de informații între participanții la explorarea spațiului. În ciuda faptului că un astfel de schimb a fost baza inițială pentru cooperare în spațiul cosmic, nu există reguli exacte, în ce măsură și în ce volum ar

⁵⁸ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line]: <http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space1.html> (Visited on: 25.04.2016).

⁵⁹ Joanne Irene Gabrynowicz, The International Space Treaty regime in the Globalization Era, AD ASTRA, Fall 2005, at 30. [On-line]: <http://www.space-settlement-institute.org/Articles/IntlSpaceTreatyGabryno.pdf> (Vizitat la: 22.06.2016).

trebui să aibă loc acest schimb de informații, și care date pot fi făcute publice.

În plus, rămâne deschisă întrebarea dacă un astfel de schimb ar putea să aibă loc între stat și o companie privată sau asemenea posibilitate se oferă doar la nivel interguvernamental.

În genere, în domeniul dreptului internațional spațial este nici o protecție a drepturilor de proprietate intelectuală. Se crede că datele originale nu pot fi protejate în absența contribuției creative. Pe de altă parte, specificitatea spațială impune elaborarea unor standarde legale pentru protecția informațiilor, ținând seama de faptul că fiecare stat, într-un fel sau altul, caută căi de a-și proteja datele disponibile. Principiul accesului egal al tuturor țărilor la explorarea spațială necesită un acces egal la informații, însă, din lipsa de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală, un astfel de acces nu poate fi furnizat.

6.2.5 Probleme de drept internațional spațial legate de apariția unor noi riscuri strategice

Un alt defect în dreptul internațional spațial este problema reglementării misiunilor spațiale. Cu privire la posibilitatea unei coliziuni a obiectului spațial cu un alt obiect sau aeronavă, se indică în art. 2 și 3 din Convenția privind răspunderea⁶⁰. Mai mult ca atât, unii oameni de știință au avertizat cu privire la posibilitatea unor conflicte internaționale în spațiul cosmic în rezultatul coliziunii obiectelor spațiale⁶¹.

Există, de asemenea, un alt punct care este asociat cu controlul navelor spațiale, chestie nereglementată juridic în dreptul internațional spațial. Se constată că nava cosmică se controlează de către agențiile spațiale naționale sau de către alte centre de control al misiunii spațiale autorizate să efectueze acest control. Cu toate acestea, navele cosmice sunt gestionate nu numai în spațiul cosmic, ci și în aer, inclusiv spațiul aerian al altor țări. Evident, că astfel de

activitate este o exercitare ilegală a competenței sale juridice pe teritoriu străin, ceia ce contravine principiului suveranității teritoriale a statelor⁶².

Următoarea problemă pentru care dreptul internațional spațial nu oferă soluții, este problema deșeurilor cosmice⁶³. Orice restricție făcută pentru a rezolva această problemă, va duce la o creșterea costului operațiunilor spațiale. În momentul de față, nu există mecanisme legale eficiente pentru a rezolva problema deșeurilor cosmice⁶⁴. În plus, atunci când sunt deteriorate nave spațiale, în primul rând, pot exista probleme cu clasificarea deșeurilor spațiale⁶⁵, și în al doilea rând partea vătămată trebuie să dovedească faptul că nu este vina ei acțiunea din cauza căreia a avut loc coliziunea⁶⁶.

Marea provocare pentru explorarea spațială este riscul de militarizare a spațiului cosmic⁶⁷. Aceasta este o amenințare directă, atât pentru dezvoltarea în continuare a sferei spațiale, cât și privitor la securitatea spațială la nivel mondial. Din punct de vedere legal, există o serie de

⁶² Дементьева Ю.Д. Специфика международного космического права с позиций глобальной космической безопасности. [On-line:] <http://www.businesslawyer.su/publ/142-1-0-275> (Vizitat la: 15.05.2016).

⁶³ А се vedeа: Буриан Кристина. «Космический мусор» и экологическая безопасность. În: *Evoluția sistemului internațional și procesele de integrare europeană*. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 59-70.

⁶⁴ ООН: Аппаратам на орбите угрожают 300 тыс. обломков космического мусора. В: РИА Наука, 02.10.2009. [On-line:] <http://ria.ru/science/20091002/187328503.html> (Vizitat la: 15.05.2016).

⁶⁵ «Руководящие принципы Комитета по использованию космического пространства в мирных целях Организации Объединённых Наций по предупреждению образования космического мусора». Утверждены резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН №A/RES/62/217, опубликованной 1 февраля 2008 г. [On-line:] http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/62/217&referer=http://www.un.org/en/ga/62/resolutions.shtml&Lang=R (Vizitat la: 15.05.2016).

⁶⁶ Над Сибирью столкнулись российский и американский спутники. Lenta.ru. 12.02.2009. [On-line:] <http://lenta.ru/news/2009/02/12/collision/> (Vizitat: 15.05.2016).

⁶⁷ Burian Alexandru. Космос и экология в XXI-М веке: Реальности и перспективы (The Space and Environment in the XXI Century: Realities and Perspectives) (2014). *Moldavian Journal of International Law and International Relations*. 2014, Issue 4, Volume 34, p. 9-15. [On-line:] <http://ssrn.com/abstract=2826998> (Vizitat la: 15.05.2016).

⁶⁰ Convenția din 29 martie 1972 cu privire la răspunderea internațională pentru daunele cauzate de obiecte lansate în spațiul extraatmosferic. Publicat în Buletinul Oficial, Nr. 4 din 5 ianuarie 1980. [On-line:] <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat 25.04.2016).

⁶¹ Жуков Г.П. Международное космическое право и вызовы XXI столетия. К 50-летию полета Юрия Гагарина в космос: Учеб. пособие. М.: РУДН, 2011, с. 52.

aspecte juridice legate de problema militarizarea spațiului cosmic⁶⁸.

În primul rând, definiția armelor spațiale. Nicăieri în instrumentele existente nu se stipulează ce anume poate fi considerat ca arme spațiale. În anul 1998, un grup de lucru al Institutului Națiunilor Unite pentru Studii de Dezarmare (UNIDIR)⁶⁹ a propus o definiție a armelor spațiale ca „dispozitive plasate în spațiul cosmic (inclusiv pe corpurile cerești), proiectate pentru a distruge, deteriora sau provoca alte daune procesului de funcționare a altor obiecte în spațiu și pe Pământ”.

Unele tehnologii se potrivesc acestei definiții, de exemplu, arme cu energie dirijată, arme cinetice, echipamente anti-satelit (ASAT)⁷⁰. Cu toate acestea, există tehnologii care sunt dificil de clasificat. De exemplu, tehnologia de transport al armelor prin introducerea temporară a acestora pe orbită sau rachetele-interceptoare.

În al doilea rând, un număr tot mai mare de tehnologii care nu produc pagube directe, dar au un efect distructiv indirect, de exemplu, unii sateliți pot interfera cu activitatea altor sateliți, pentru a preveni transmiterea lor adecvată a informațiilor pe Pământ.

Astfel, lipsa unui concept extins de arme spațiale ar putea duce la faptul că plasarea în spațiul cosmic a tehnologiilor de distrugere vor ușura drumul spre inițierea unui conflict militar. Tratatul privind spațiul cosmic prevede utilizarea spațiului cosmic exclusiv în scopuri pașnice. Cu toate acestea, nu există nici o definiție exactă privitor la faptul, ce obiective pot fi considerate pașnice. Cele mai multe țări, inclusiv Statele Unite, au tendința de a interpreta acest termen în sensul, că utilizarea pașnică a spațiului cosmic

este lipsa de agresiune, adresată altor actori din spațiu.

Cu toate acestea, nimic nu împiedică statele să protejeze proprietatea lor și a intereselor naționale în spațiu. La fel, în cazul în care una dintre țări va considera activitățile unei alte țări în pericol intereselor sale naționale, aceasta va avea dreptul de a le apăra. Problema privitor la reglementarea utilizării tehnologiilor cu dublă utilizare, de asemenea, rămâne relevantă. Termenul „cu dublă utilizare”, inițial utilizat pentru clasificarea energiei atomice, care poate fi folosită atât în scopuri pașnice, cât și militare, are mai multe alte aplicații în sectorul spațial. Acesta este direct legat de armele spațiale, care pot servi ca instrument de atac și de apărare.

Ca o concluzie generală, se poate spune că deficiențele de drept internațional spațial sunt în principal legate de imperfecțiunea cadrului legislativ și intra-contradicții. În ceea ce privește lacunele din legislația spațială internațională, majoritatea lor justifică schimbările care au avut loc în lume, de la crearea fundamentelor sferei juridice, în special în dezvoltarea economică și tehnico-științifică. Aceste decalaje sunt naturale și justificate, deoarece acestea sunt o parte naturală a dezvoltării sistemului de drept spațial internațional. Dar imperfecțiunea sistemului pune în pericol asigurarea securității spațiale globale.

7. Concluzii

Reieșind din cele expuse, soluția problemelor acumulate în explorarea și utilizarea spațiului cosmic devine o sarcină urgentă. Există mai multe opțiuni și abordări pentru a soluționa numărul tot mai mare de probleme juridice în acest domeniu. Este evident că singura organizație care poate să își asume această sarcină, este în continuare Organizația Națiunilor Unite. Numai ONU, care a fost pionerul cooperării internaționale în spațiu, și a asigurat adoptarea unui set de norme de drept spațial, este în măsură să pună în aplicare cu succes voința și aspirația comunității internaționale, pentru a crea condițiile de aplicare a tehnologiilor spațiale pentru a sprijini dezvoltarea durabilă a tuturor statelor, fără excepție.

Inestimabil este și meritul Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic și, în special, a Subcomitetului juridic.

O posibilă variantă de realizare a unei soluții globale a problemelor spațiului cosmic la etapa actuală ar fi încheierea unei convenții globale privind spațiul cosmic conform modelului

⁶⁸ Jasani B. *Peaceful and Non-Peaceful Uses of Space-Problems of Definition for the Prevention of an Arms Race*. New York: Taylor & Francis, 1991, p. 13.

⁶⁹ Institutul ONU pentru Studii de Dezarmare a fost înființat la 1 octombrie 1980 de către Adunarea Generală a ONU cu scopul de a informa statele și comunitatea globală asupra problemelor de securitate internațională și de a oferi asistență în eforturile de dezarmare pentru facilitarea progresului către o securitate crescută și o dezvoltare economică și socială. Statutul UNIDIR a fost aprobat în a 39-a sesiune a Adunării Generale a Națiunilor Unite, în cadrul unei reuniuni plene, la 17 decembrie 1984, și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1985.

⁷⁰ Armele anti-satelit (ASAT) sunt arme spațiale concepute pentru incapacitatea sau distrugerea sateliților în scopuri militare strategice. A se vedea: *Anti-satellite weapon*. [On-line]: https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-satellite_weapon (Vizitat la: 15.05.2016).

Convenției Națiunilor Unite privind dreptul mării din 1982. Pregătirea acesteia ar putea avea loc, inclusiv în cadrul Organizației Mondiale a Spațiului Cosmic, care ar putea primi statutul unei agenții specializate a ONU (de tip AIEA), cu atribuirea funcțiilor de organizator și dirijor al cooperării internaționale în acest domeniu de activitate umană.

Bibliografie / Bibliography:

1. «Руководящие принципы Комитета по использованию космического пространства в мирных целях Организации Объединённых Наций по предупреждению образования космического мусора». Утверждены резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН №A/RES/62/217, опубликованной 1 февраля 2008 г. (Rukovodjashhie principy Komiteta po ispol'zovaniju kosmicheskogo prostranstva v mirnyh celjah Organizacii Ob'edinjonnyh Nacij po preduprezhdeniju obrazovanija „kosmicheskogo musora”. Utverzhdeny rezoljuciej General'noj Assamblei OON №A/RES/62/217, opublikovannoj 1 fevralja 2008 g.). [On-line]:

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/62/217&referer=http://www.un.org/en/ga/62/resolutions.shtml&Lang=R (Vizitat la: 15.05.2016).

2. Andronovici Constantin. Dreptul internațional și cosmosul. Iași: Edit. Junimea, 1981. 173 p.

3. Bauza Araujo A. Principios de Derecho Espacial. Montevideo: Distribuidor exclusivo Editorial Librería Jurídica A.M. Fernández, 1977. 127 p.

4. Bolinteanu Alexandru, Năstase Adrian, Aurescu Bogdan. Drept internațional contemporan. București: Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 2000. 839 p.

5. Burian Alexandru. Drept internațional cosmic (spațial). În: Drept Internațional public. Ed. a 4-a (revăz. și adăugită). Ch.: S. n., 2012, p. 393-407.

6. Burian Cristina. „Deșeurile cosmice” și răspunderea internațională a statelor pentru daune cauzate de obiecte lansate în spațiul cosmic. În: Consolidarea statului de drept în Republicii Moldova în contextul evoluției sistemului internațional și proceselor integraționiste: Materialele conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători, Ed. A 8-a, 3 iun. 2014, Chișinău: Chișinău: CEP USM, 2014. p. 39-43.

7. Christol Carl Q. The Modern International Law of Outer Space. New York: Pergamon Press, 1982. xiii + 932 p.

8. Cocca A.A. Consolidacion del Derecho Espacial. Buenos Aires: Editorial Astrea de R. Depalma, 1971. xv + 398 p.

9. Convenția din 29 martie 1972 cu privire la răspunderea internațională pentru daunele cauzate de obiecte lansate în spațiul extraatmosferic. Publicat în Buletinul Oficial, Nr. 4 din 5 ianuarie 1980. [On-line]: <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat la: 25.04.2016).

10. Diaconu Ion. Curs de drept internațional public. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București, 1995. 309 p.

11. Diederiks-Verschoor I. An Introduction to Space Law. Kluwer Law International, 1999. 266 p.

12. Diederiks-Verschoor Isabella Henrietta Philepina, Kopal Vladimír. An Introduction to Space Law. Kluwer Law International, 2008. 249 p.

13. Duan Zhanyuan, Nancy W. Gallagher. Safeguarding Space Security: Prevention of an Arms Race in Outer Space: Conference Report 21-22 March 2005. United Nations Publications UNIDIR, 2006. 119 p.

14. Ferrer M.A. Derecho Espacial. Buenos Aires: Plus Ultra, 1976. 519 p.

15. Frans G. von der Dunk. National Space Legislation in Europe: Issues of Authorisation of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Cooperation. Martinus Nijhoff Publishers, 2011. 379 p.

16. Frans Gerhard von der Dunk, Marcel M. T. a. Brus. The International Space Station: Commercial Utilisation from a European Legal Perspective. Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 267 p.

17. Gijsbertha Cornelia Maria Reijnen. Utilization of Outer Space and International Law. Elsevier Scientific Publishing Company. 1981. 179 p.

18. Haanappe Peter P.C. The Law and Policy of Air Space and Outer Space: A Comparative Approach. Kluwer Law International, 2003. 311 p.

19. Haley Andrew G. Space law and government. New York: Appleton-Century-Crofts, 1963. xvii + 584 p. [On-line]: <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1969&context=dj> (Vizitat la: 15.05.2016).

20. Jasani B. Peaceful and Non-peaceful Uses of Space: Problems of Definition for the Prevention of an Arms Race, published for UNIDIR by Taylor and Francis, New York, London, 1991. 179 p.

21. Joanne Irene Gabrynowicz. The International Space Treaty regime in the Globalization Era, AD ASTRA, Fall 2005, at 30. [On-line]: <http://www.space-settlement-institute.org/Articles/IntlSpaceTreatyGabryno.pdf> (Vizitat: 22.06.2016).

22. Law of the Russian Federation „About Space Activity”. In: Decree No. 5663-1 of the Russian House of Soviets. [On-line]: <http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nat>

[ionalspacelaw/russian_federation/decreed_5663-1_E.html](http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/russian_federation/decreed_5663-1_E.html) (Vizitat la: 15.05.2016).

23. Law of Ukraine of 15 November 1996: Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity. [On-line]: http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/ukraine/ordinance_on_space_activity_1996E.html (Vizitat la: 15.05.2016).

24. Lyall Francis, Larsen Paul B. Space Law: A Treatise. Ashgate Publishing, Ltd., 2013. 610 p.

25. Mapelli E. Trabajos de Derecho Aeronautico y del Espacio. Madrid: Instituto Iberoamericano de Derecho Aeronáutico y del Espacio, y de la Aviación Comercial, 1978. 541 p.

26. Marco G. Marcoff. Traite de Droit international public de l'espace. Fribourg; New York: Éditions universitaires Fribourg Suisse, 1973. 835 p.

27. Marietta Benkö, Kai-Uwe Schrogl, Denise Digrell. Space Law: Current Problems and Perspectives for Future Regulation. Eleven International Publishing, 2005. 310 p.

28. Marțian I. Niciu. Drept internațional public. Vol. II. Ediția a II-a (revizuită și completată). Iași: Editura Fundației „Chemarea”, 1996. 248 p.

29. Mazilu Dumitru. Dreptul internațional public. Vol. I. București: ALL, 2001. 606 p.

30. Nathan C. Goldman. American Space Law: International and Domestic. Iowa State University Press, 1988. 374 p.

31. Nicolas Mateesco-Matte. Droit aérospatial. Paris: Edition: A. Pedone, 1969. 607 p.

32. Popescu Dumitra, Năstase Adrian. Drept internațional public. București: Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., 1997.

33. Popescu Dumitra. Răspunderea internațională în domeniul dreptului extraatmosferic. În: Studii de drept românesc. 1996, nr. 3, p. 217-224.

34. Raluca Miga-Beșteliu. Drept internațional: introducere în dreptul internațional public. București: ALL, 1997. xviii + 433 p.

35. Ram S. Jakhu. National Regulation of Space Activities. Springer Netherlands, 2010. 500 p.

36. Tatsuzawa Kunihiro. Legal aspects of space commercialization. Tokyo: CSP Japan, 1992. 170 p.

37. Thakur Kailash. Outer space and military supremacy: jurisdiction in international law. New Delhi: Deep & Deep Publications, 1985. 180 p.

38. The Declaration of Bogota, 1976. [On-line]: http://www.root.ps/download/ASM/dec_bogota.pdf (Vizitat la: 17.05.2016).

39. The International Space Station Intergovernmental Agreement, 29 January 1998. [On-line]: <http://www.state.gov/documents/organization/107683.pdf> (Vizitat la: 15.05.2016).

40. Tito the spaceman. [On-line]: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/1297924.stm> (Vizitat la: 15.05.2016).

41. Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line]: http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space_1.html (Visited on: 25.04.2016).

42. United States Code, Title 51 - National and Commercial Space Programs. [On-line]: <http://uscode.house.gov/download/annualhistoricalarchives/pdf/2010/2010usc51.pdf> (Vizitat la: 15.05.2016).

43. Vázquez Modesto Seara. Cosmic International Law. Detroit: Wayne State University Press, 1965. 293 p.

44. Vázquez Modesto Seara. Introducción al derecho internacional cósmico. Escuela Nacional de Ciencias Políticas y Sociales, 1961. 348 p.

45. Williams Silvia Maureen. Derecho Internacional Contemporáneo: La utilización del Espacio Ultraterrestre. Buenos Aires: Abeledo-Perrot, 1990. 254 p.

46. Zhukov G., Kolosov Y. International Space Law. New York: Praeger Publ., 1984. xiv + 224 p.

47. Буриан Александру. Космос и экология в XXI веке: Реальности и перспективы. В: Молдавский журнал международного права и международных отношений. 2014, №4, с. 9-15. [On-line]: <http://ssrn.com/abstract=2826998> (Vizitat la: 15.09.2016).

48. Буриан К. А. «Космический мусор» и экологическое право: реальность, тенденции, перспективы. В: Международная научно-практическая конференция «Евразийская интеграция: правовой и образовательный аспекты». ШКОЛА ИНТЕРЭКОПРАВА. Новосибирский государственный университет, 4-5 декабря 2014 г. [On-line]: http://iel2nd.ucoz.ru/NSUposter_K.A.Burian_C.pdf (Vizitat la: 15.05.2016).

49. Буриан Кристина. «Космический мусор» и экологическая безопасность. În: Evoluția sistemului internațional și procesele de integrare europeană. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 59-70.

50. Бурьян А. Д. Международно-правовые аспекты борьбы Советского Союза против гонки вооружений в космическом пространстве: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.10 - Международное право /А. Д. Бурьян; Науч. рук. В. С. Верещетин; Академия наук СССР. Институт государства и права. М., 1987. 27 с. [On-line]: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=51872> (Vizitat: 15.05.2016).

51. Бурьян А.Д. Проблема толкования действующих принципов и норм международного права, ограничивающих военное использование космоса. В: «Труды X научных чтений по

космонавтике, посвященных памяти выдающихся советских ученых - пионеров освоения космического пространства (28-31 января 1986 г.). Проблемы космического права» / Отв. ред. В.С.Верещетин, Г.П.Жуков. М.: ИИЕТ АН СССР, 1986, с. 41-58.

52. Василевская Э. Г. Правовой статус природных ресурсов Луны и планет. М.: «Наука», 1978. 141 с.

53. Верещетин В.С. Международное сотрудничество в космосе. Правовые вопросы. М.: «Наука», 1977. 263 с.

54. Дементьева Ю.Д. Недостатки существующего режима международного космического права. [On-line]: <http://www.businesslawyer.su/publ/142-1-0-276> (Vizitat la: 15.05.2016).

55. Дементьева Ю.Д. Специфика международного космического права с позиций глобальной космической безопасности. [On-line]: <http://www.businesslawyer.su/publ/142-1-0-275> (Vizitat la: 15.05.2016).

56. Договор о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела. Принят резолюцией 2222 (XXI) Генеральной Ассамблеи от 19 декабря 1966 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/outer_space_governing.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

57. Жуков Г.П. Международное космическое право и вызовы XXI столетия. К 50-летию полета Юрия Гагарина в космос: Учеб. пособие. М.: РУДН, 2011. 62 с.

58. Конвенция о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство. Принята резолюцией 3235 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 ноября 1974 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/objects_registration.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

59. Космический мусор как угроза безопасности полета. В: Космос-журнал.рф 15.06.2012. [On-line]: <http://www.cosmos-journal.ru/articles/952/> (22.04.2016).

60. Кудрявцева Маргарита. Когда космический туризм станет доступным. В: Деловой Петербург. 12.04.2016 г. [On-line]: http://www.dp.ru/a/2016/04/12/Kosmos_na_vihodnie/ (Vizitat la: 15.05.2016).

61. Лазарев М.И., Жуков Г.П. Космическое право. М.: «Международные отношения», 1966. 296 с.

62. Международное космическое право. Отв.ред. Г.П. Жуков, Ю.М. Колосов. М.: «Международные отношения», 1999. 360 с.

63. Международное космическое право. Учебник. /Отв. ред. А.С. Пирадов, М.: «Международные отношения», 1985. 205 с.

64. Над Сибирью столкнулись российский и американский спутники. Lenta.ru. 12.02.2009. [On-line]: <http://lenta.ru/news/2009/02/12/collision/> (Vizitat la: 15.05.2016).

65. ООН: Аппаратам на орбите угрожают 300 тыс. обломков космического мусора. В: РИА Наука, 02.10.2009. [On-line]: <http://ria.ru/science/20091002/187328503.html> (Vizitat la: 15.05.2016).

66. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 13 декабря 1963 г. N 1962 (XVIII) «Декларация правовых принципов, регулирующих деятельность государств по исследованию и использованию космического пространства». [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/outerspace_principles.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

67. Савельев В. А. Правовой статус международной космической станции: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.10 - Международное право /В. А. Савельев; Науч. рук. Г. П. Жуков; Институт государства и права Российской Академии Наук. М., 2000. 29 с. [On-line]: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=96271> (Vizitat la: 15.05.2016).

68. Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/moon_agreement.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

69. Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. [On-line]: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astronauts_rescue.shtml (Vizitat la: 15.05.2016).

Copyright©BURIAN Alexandru, 2016.

Contacte / Contacts / Контакты:

Institutul de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, str. G. Iablocichin 2/1, of. 802, MD-2069, Chișinău, Republica Moldova.

Katedra politologie, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Študentská 2, 911 50 Trenčín, Slovenská Republika.

E-mail: alexandrururian@yahoo.com